

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ИШ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР, СТИПЕНДИЯЛАР ВА ИЖТИМОЙ НАФАҚАЛАР МИҚДОРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика аҳолисининг даромадлари ва турмуш даражасини янада муттасил ошириб бориш, фуқароларга ижтимоий мададни кучайтириш мақсадида:

1. 2012 йилнинг 1 декабридан бошлаб бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар ҳамда ижтимоий нафақалар, стипендиялар миқдори ўрта ҳисобда 1,1 баравар оширилсин.

2. 2012 йилнинг 1 декабридан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ҳудудида энг кам: иш ҳақи — ойига 79 590 сўм;

ёшга доир пенсиялар — ойига 155 670 сўм;

болаликдан ногиронларга бериладиган нафақа — ойига 155 670 сўм;

зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақа ойига 95 520 сўм миқдорига белгилансин.

3. Белгилаб қўйилсинки, иш ҳақига қўйиладиган устама ва қўшимча ҳақларнинг барча турлари, шунингдек, пенсиялар, икки ёшгача бўлган болаларни тарбиялаётган оналарга, болали оилаларга бериладиган нафақалар ҳамда энг кам иш ҳақига нисбатан белгиланган компенсация ва бошқа тўловлар 2012 йилнинг 1 декабридан бошлаб мазкур Фармонда белгиланган энг кам иш ҳақи миқдори билан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

4. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ва-

зирлиги вазирликлари, идоралари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, бюджетдан молияланадиган ташкилот ҳамда муассасалар билан биргаликда пенсиялар, нафақалар, стипендиялар ҳамда бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг лавозим маошлари миқдорини мазкур Фармон қоидаларидан келиб чиққан ҳолда ўз вақтида қайта ҳисоблаб чиқишни таъминласин.

5. Бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар ва стипендияларнинг оширилиши билан боғлиқ сарф-харажатлар республика Давлат бюджети ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузури-

даги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси маблағлари ҳисобидан амалга оширилсин.

Хўжалик ҳисобидаги корхона ва ташкилотлар 2012 йилнинг 1 декабридан бошлаб мазкур Фармонда белгиланган энг кам иш ҳақига мувофиқ, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва меҳнат сарфини камайтириш ҳисобига иш ҳақи миқдорини оширсин.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 5 июлдаги ПФ-4450-сонли Фармони (1-бандининг иккинчи хатбоши ва 6-банди истисно

қилинган ҳолда), 2012 йилнинг 1 декабридан ўз қучини йўқотган деб ҳисоблансин.

7. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Молия вазирлиги билан биргаликда бир ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу Фармондан келиб чиқадиган ўзгариш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

8. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.М.Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2012 йил 9 ноябрь

ПЕДАГОГИК ИННОВАЦИЯЛАР

таълимда самарадорликка эришиш омили

Мамлакатимизда «Таълим тўғрисида»ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида таълим-тарбия соҳасида амалга оширилаётган кенг қўламдаги ислохотлар натижасида эришилаётган энг катта ютуқлардан бири сифатида дарс жараёнига янги ахборот технологияларини олиб кираётган, ўқувчини мустақил фикрловчи шахс этиб тарбиялашни мақсад қилган замонавий ўқитувчилар авлоди шаклланишини таъкидлаш мумкин. Бунга яратилган моддий-техник база, муттасил ва изчил равишда педагогларнинг касбий салоҳиятини кўтаришга, малакасини оширишга эътибор қаратилиши орқали эришилмоқда.

9—10 ноябрь кунлари пойтахтимизнинг Учтепа туманидаги 116-мактабда Халқ таълими вазирлиги ва Республика таълим маркази ҳамкорлигида ўтказилган «Таълим жараёнига замона-

Konferensiya

вий педагогика ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш: муаммо ва ечимлар» мавзусидаги республика илмий-амалий конференциясида тизим ривожига тўғаноқ бўлаётган масалаларни ўз вақтида ҳал этиш, эришилган ютуқларни янада мустаҳкамлаш юза-

сидан фикр алмашилди, баҳсга киришилди, тажрибалар билан ўртоқлашилди...

2010 йил 20 декабрда Халқ таълими вазирлигининг буйруғига асосан республика миқёсида 28та умумий ўрта таълим мактабида тажриба-тадқиқот майдонлари ташкил этилгани кўпчилигимизга маълум. Ушбу таълим муассасаларида олиб борилган тажриба-тадқиқот ишларининг 2010—2011 ўқув йилидаги мослаштирув босқичида 33та ва 2011—2012 ўқув йилидаги фаол босқичида эса 36та интерфаол усул апробациядан ўтказилди.

(Давоми 5-бетда.)

РЕКТОР ЖАМФАРМАСИ

олий таълим педагоглари орасида соғлом рақобат муҳитини яратишга хизмат қилади

Рағбат шунчаки моддий манфаат эмас, изланувчан, тажрибали ўқитувчининг меҳнатини қадрлаш, уни янада фаолроқ ишлашга ундаш, жамоага ибрат қилиб кўрсатиш демакдир. Моддий рағбатлантириш механизмининг жорий этилиши натижасида ходимлар ўртасида соғлом рақобат муҳитини яратиш ҳам кўзланмоқда.

3-бет >

БОЛАНГИЗ НЕЧА СОАТ ТЕЛЕВИЗОР КЎРАДИ?

Мактабгача ёшдаги болалар бир кунда ўртача 30 дақиқа, бошланғич синф ўқувчилари 1 соат, ўрта мактаб ёшдаги болалар эса 1,5 соат телевизор кўриши мумкин. Экраннинг равшан ёришиши, катта-кичиклигига қараб томошабин 2—5 метр узоқликда ўтириши, экран кўзга нисбатан сал пастроқда бўлиши лозим.

8-9-бетлар >

ҲАР БИР ДАРС — ИЖОД, ҲАР БИР БОЛА — КЕЛАЖАК

Ўқитувчи болаларга тарбия берар экан, дарсдан дарсга ўзи ҳам тарбия олади, билимини мустаҳкамлаб, фазилатларини кўпайтириб боради. Ҳар бир дарс — ижодий иш, деган гапда муболага йўқ. Аммо ҳар бир дарсни ижод даражасига олиб чиқиш ўта мураккаб иш.

11-бет >

2012-yil — Mustahkam oila yili

Таълим даргоҳларида ўзбек халқи азал-азалдан оила мустаҳкамлиги ва фарзандлар тарбиясига алоҳида эътибор қилиб келганини ёшлар онгига сингдириш муҳим аҳамият касб этади.

Коллежимизда ўқувчилар онгига соғлом турмуш тарзи, мустаҳкам оила шартларини ўргатишга катта аҳамият қаратилади. Хусусан, «Саломатлик бурчаги» ташкил этилган бўлиб, мунтазам равишда янги материаллар билан бойитиб

қичида биринчиликни қўлга киритиб, республика оилавий спартакиадасида фахрли учинчи ўринни эгаллашга муваффақ бўлди. Олий тоифали педагог Бахтиёр Маллаев турмуш ўртоғи Санобар, қизлари Умида ва Гавҳар-

СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ — МУСТАҲКАМ ОИЛА ШАРТИ

борилади. «Мустаҳкам оила йили»га бағишлаб «Соғлом оила — соғлом фарзанд» шиори остида бир неча бор спартакиада ўтказилди.

Югуриш, акробатика, тўпни нишонга отиш каби дастлабки шартлардан сўнг «Чаққонлик ва мерганлик» эстафетаси, «Моҳир ҳужумчи», «Овчилар ва қуёнлар» ўйинлари ҳамда кўпкураш мусобақалари қизғин тус олди. Тажрибали педагог Мунира Тоштемирова турмуш ўртоғи Жўрабек Холмўминов ва қизи Ирода вилоят бос-

бону ҳам қизғин баҳсларга бой бўлган виллоят босқичи спартакиадасида фаол иштирок этишди.

Ўтган 2011-2012 ўқув йили давомида 60га яқин давра суҳбати, 30дан ортиқ учрашув ва мулоқот ўтказилган бўлса, худди шу йўналишдаги тадбирлар янги ўқув йилида ҳам давом эттирилмоқда.

Наргиза АБДУРАҲМОНОВА,
Жиззах шаҳридаги транспорт алоқа касб-хунара коллежи директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари

МУЗЕЙГА САЁҲАТ

Бир ёнда йўлбарс, бир ёнда шер: олишувга шайлангандек бири-бирига вазоҳат билан тикилади. Сал нарироқда йиртқичларга бехосдан бақамти келиб қолган қўйу қўзичоқлар дир-дир титрайди. Мағрур бургутлар эса пинагини бузмайди, куюқ туман ичра элас-элас қўзга чалинаётган оппоқ қорли тоғларга ҳукмрондек ҳис қилади ўзини...

Ўзбекистон давлат табиат музейига кузги таътилни мазмунли ва мароқли ўтказиш мақсадида саёҳатга келган болакайлар шу манзара қаршисига биров туриб қолди...

— Музейдаги ўсимлик ва ҳайвонларнинг макетлари шунчалик жонли ишланганки, томошабин ўзини беихтиёр табиат қўйнига тушиб қолгандек ҳис қилади, — дейди Шайхонтоҳур туманидаги

167-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Гулнора Мусаева. — Бугунги саёҳат жажжи ўқувчилар дунёқарашини кенгайтириш, ҳайвонот ва ўсимлик оламига оид билимларини бойитиш, она-табиага меҳр-муҳаббатини оширишга хизмат қилса, ажабмас.

Дилшод КАРИМОВ,
«Ma'rifat» муҳбири
Бурхон РИЗОҚУЛОВ
олган суратлар.

«ЧИМЁН САДОСИ — 2012» ИСТЕЪДОДЛАРНИ КАШФ ЭТДИ

Festival

«Баркамол авлод» Республика болалар ўлкашунослик ва экология маркази томонидан Бўстонлик туманида «Чимён садоси — 2012» фестивалининг республика босқичи ўтказилди. Ўқувчилар орасида ўлкашунослик ва ўзликни англаш ғояларини кенг тартиб этиш, уларни ватанпарвар, миллий ва маънавий қадриятларимизга содиқ инсонлар қилиб тарбиялаш, шунингдек, бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш ҳамда сайёҳлик йўналишидаги тўғарак аъзоларининг билим, кўника ва малакасини мустаҳкамлаш каби мақсадларга қаратилган мазкур фестивал истеъдодларни кашф этди.

Унда виллоятлардан 13та жамоа қатнашиб, уч кун давомида тўртта номинация бўйича ўзаро беллашилди. — Фестивалда иштирок этганимдан хурсандман, — дейди Хоразм виллояти «Баркамол авлод» болалар маркази сайёҳлик тўғараги аъзоси Улибиби Мадримова. — Дўстлар орттирдим. Улардан кўп нарсаларни ўргандим.

Тадбир сўнггида ғолиб жамоаларга диплом ва фахрий ёрликлар топширилди.

Баҳодир ХАЛИМОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Ёш иштирокчиларнинг хореографик маҳоратини ривожлантириш ва профессионал даражасини ошириш мақсадида шу йилнинг 7—9 ноябрь кунлари «Ўзэкспомарказ»да IV Замонавий хореография ва спорт пластики халқаро танлови бўлиб ўтди. Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми жамгармаси, Болалар спортини ривожлантириш жамгармаси, «Форум Юниор Спорт» спорт маркази ҳамкорлигида ўтказилган мазкур тадбирда Ўзбекистон, Россия, Қозоғистон, Қирғизистондан 700га яқин вакил иштирок этди.

ҒОЛИБЛАР САРАЛАНДИ

Танловда анъанавий спорт-бал рақслари, street-dance («кўча» рақслари), modern dance (замонавий эркин рақс услуби), спорт акробатикаси ва бадий гимнастика йўналишларидан ташқари роллерлар, скейтерлар, велосипедчилар иштирокида «Street Art» кунлари ҳамда замонавий рақснинг 4 номинацияси — Hip-Hop, Hip-Hop Junior (3—12 ёш болалар учун), Break ва Dancehall бўйича мусобақалар бўлиб ўтди.

Танловда иштирок этиш учун 34та рақс жамоасидан 550 дан ортиқ ариза тушди. Ҳакамлар ҳайъати — хореограф

Татьяна Круглова, Ўзбекистон халқ артисти Гули Ҳамроева, Миллий рақс ва хореография олий мактаби педагоги Елена Нодирова 5 ёшдан 25 ёшгача бўлган иштирокчиларнинг чиқишларини одилона баҳолаб борди. Бунда улар иштирокчиларнинг ижро техникаси ва пластики, ҳиссиётлилик, актёрлик маҳорати, хореография, мусиқа ва либослар уйғунлигига алоҳида эътибор қаратишди.

— Ўзбекистонда уч кун бўлиб, жуда кўп дўстлар орттирдик, — деди россиялик Арина Андреева. — Бизнинг «Задумка» Болалар му-

Xalqaro tanlov

сиқали театри аъзолари ушбу танловда муваффақиятли иштирок этганидан устозларимиз ҳам жуда мамнун бўлишди. Ўзбекистонда бўлиб ўтадиган бундан кейинги кўрик-танловларда ҳам

фаол иштирок этишни мақсад қилдик.

Street Art бўлимининг 150дан ортиқ раққослари замонавий рақслар йўналишлари бўйича беллашдилар. Уларнинг маҳорати таниқли голландиялик раққос ва хореограф Кензо Альварес ва бошқалар томонидан баҳоланди. Шу билан бирга, Кензо Альварес маҳорат дарсларида ўз маҳорат сирлари билан ўртоқлашди.

Танлов иштирокчиларнинг намунали ва танловга киритилган чиқишларидан иборат гала-концерт билан ниҳояланди.

Гулюл ОРИФЖОНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

ТАЖРИБА АЛМАШИЛДИ

Anjuman

Тошкент шаҳрида ЮНЕСКО халқаро болалар жамгармаси ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан «Мустақил юрт педагоглари сифатли таълим сари» мавзuida ўқув-амалий семинар ташкил этилди.

Педагогика соҳасидаги янгиликларни омдалаштириш, ўзаро ҳамда хорижий тажрибаларни ўрганиш ва дарс жараёнига мослаштириш мақсадида ўтказилган анжуманда Литва халқ таълими вакиллари, А.Авлоний номидаги Республика педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш Марказий институти, Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари ходимлари, мамлакатимизнинг барча виллоятларидан ташриф буюрган халқ таълими тизими ўқитувчи ва мураббийлари иштирок этди.

— Бугунги глобаллашган жамяят ўқитувчидан тезкорликни талаб этади, — дейди Хоразм виллояти ПҚҚТМО институти ўқитувчиси Зулхумор Насриддинова. — Бу борада, хорижий тажрибаларни ўрганиш, самарали ва замонавий методларни дарс жараёнига татбиқ этиш таълим сифатининг ошишида муҳим аҳамиятга эга. Бу каби анжуманлар эса янги имкониятларга йўл очди.

Зулфия ЁҚУБОВА,
Хоразм виллояти ПҚҚТМОИ ўқитувчиси

Хар бир ташаббус инobatга олинса, ишга муносабати доимий диққат-этиборда бўлса, дарснинг самарадорлигини ошириш бўйича изланишлари рағбатлантирилса, ўқитувчи ўз ишига меҳр билан ёндашади, янгидан-янги марраларни кўзлайди. Зотан, педагог ҳам кўнгли киши. Шу билан бирга, алоҳида эътироф натижасида малакали педагог фаолияти атрофдагиларга ўрнатилган вази-фасини ўтай бошлайди. Рағбатнинг ҳар қандай шакли, жумладан, моддий рағбат барча фаолият турларидида ходимларни руҳлантирувчи, фаолликка қорловчи, жамоада ижобий натижаларнинг ортишига хизмат қилувчи омилдир. Ҳақиқатан ҳам, ўрта-миёна дарс ўтувчи ўқитувчи билан, янгиликка чанқок, илмий салоҳиятли педагогнинг ўртасидаги фарқ қандайдир шаклда кўрсатилса, бу икки томон учун манфаатли, шунингдек, адолатли бўлади. Этиборлиси, бу каби рағбатлантириш масалалари бугунги кунда аниқ ва равшан белгилаб қўйилмоқда.

Янгиликнинг жараёнига таъсири

— Президентимизнинг 2011 йил 20 майдаги «Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ижросини таъминлаш юзасидан ҳар бир олий таълим муассасасида кенг қўлмалли ишлар олиб борилаётган, — дейди Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети олий ўқув ишлари бўйича проректори Дилшод Эргашев. — Жумладан, университетимизда ҳам кафедра-лар тузилмаси бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларига кўра мувофиқлаштирилиб, факультетларда ўқув, маънавий-маърифий ишлар бошқарувини такомиллаштириш мақсадида университетнинг таркибий тузилмаси оптималлаштирилди. Мавжуд 60та кафедрадан 15тасининг номи таълим йўналишларига мос ҳолда ўзгартирилди, 14та кафедра бирлаштирилиб, уларнинг негизидида янги 7та кафедра ташкил қилинди, хўжалик ҳисобида фаолият кўрсатаётган «Амалий психология» кафедраси кафедралар таркибидан чиқарилиб, уларнинг сони 52тага келтирилди. Университет бакалаврият таълим йўналишларида ўқитиладиган 800дан ортиқ фан бўйича ўқув дастурларини мазмунан модернизациялаш, ўқитишда инновация таълим технологияларини кенг қўллашнинг ўқув-услубий таъминотини самарали ташкил қилиш мақсадида ишчи гуруҳлар шакллантирилди. Улар томонидан барча фанларнинг ишчи дастурлари ҳамда 741та ўқув-услубий мажмуа яратилди. Бу каби ўсиш кўрсаткичларини кўплаб келтириш мумкин.

Шунингдек, қарорда ректор жамғармаси маблағлари ҳисобидан олий таълим муассасаларининг ўрнатилган кўрсаткичларини кўшимча ҳақ тўлаш йўли билан рағбатлантириш тизимини жорий этиш вази-

фаси юклатилган эди. Бу эса янада катта муваффақиятларга йўл очиши сир эмас. Устама ҳақ берилишидан кўзланган мақсад ҳам, аслида, ўқитувчиларни ҳамда кўпроқ изланишга қорлашдан иборатдир. Ўқитувчи ўз устида кўпроқ ишласа, ёшларнинг илмга ташналиги ортади, дарснинг ҳар бир дақиқасидан

ўқитувчилар фаолиятини 4 йўналишдаги кўрсаткичлар бўйича баҳолашнинг намунавий мезонлари белгиланади. Бунда профессор-ўқитувчиларнинг асосий фаолияти, яъни ўқув-услубий ишлари 50 баллгача бўлган тизимда баҳоланади. Устоз шогирдларига андоза вази-фасини ўташини инobatга оладиган бўлсак, илм билан ошно педагогнинг талабаси ҳам илмий салоҳиятли бўлиб шаклланиши ҳақиқат. Шу боис ходимнинг илмий-тадқиқот ишлари 20 баллгача баҳо берилади. Маънавий-маърифий ва тарбиявий ишлар 20 баллгача, олий таълим муассасасининг жамоат ишларида фаол иштироки 10 баллгача бўлган баҳолаш тизимидида кўриб чиқилади.

Профессор-ўқитувчилар фаолиятини рейтинг билан баҳолаш кафедра йўналишида ва факультетнинг ўқув-методик кенгашида очик ва ошқора муҳокама қилиш орқали амалга оширилади ва белгиланган ҳужжатлар орқали расмийлаш-

нологияларидан самарали фойдаланиш учун факультетлараро 5та маъруза зали, 23та ўқув хоналари қайта таъмирланди, мавжуд моддий-техник базани янада мустаҳкамлаш мақсадида кўшимча равишда 150та замонавий компьютер, 19та проектор ажратилди. Яратилаётган шарт-шароитлар талабаларнинг пухта билим олиши, шунингдек, профессор-ўқитувчиларнинг бор илму салоҳиятини улаштириш, малака ва маҳоратини намоён этишига хизмат қилмоқда. Натижалар нафақат талабаларнинг муваффақиятларида, балки педагог ходимларнинг ютуқларида ҳам кўзга ташланаётган.

Масалан, «Информатика ва таълимда ахборот технологиялари» кафедраси доценти Ботирали Холдоров, «Психология» кафедраси доценти Наргиза Халилова, «Инглиз тили амалий курси» кафедраси катта ўқитувчиси Рашид Иброҳимов, «Махсус таълим методикаси» кафедраси доценти Паридохон Пўлатова устама

Қарор ва ижро

роқ маълумот бериш» ниятида бири қўйиб, бири гапириб кетишди.

— Барно Абдуллаева ҳам дарс, ҳам кафедра бошқаруви, ҳам шогирдлари билан ишлаш, шунингдек, илмий изланишни бир-бири билан боглиқ ҳолда олиб боради, — дейди кафедра доценти Албина Содикова. — Устозимнинг меҳнатлари инobatга олиниб, устама ҳақ белгиланиши бошқа ходимларда ҳам интилишни, ҳавасни кучайтирди, десак хато бўлмайди. Барно ошқоранинг муваффақияти ҳар бир шогирдига индивидуал ёндашуви, илмий мулоҳазаларни ҳаётий етказиб бера олиши, дарсларни такрорланмас тарзда ўтиши тўғрисида. Ҳар бир дарсни янгилаш ўтиш, албатта, мушкул иш. Аммо устоз бунини доим урда қилиб келди. Дарвоқе, яна бир янгилик. — Барно Абдуллаеванинг «Олий математика асослари» дарслиги жорий йилда «Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифи» танловида ғолиб деб топилди.

Барно Абдуллаеванинг ўз касбини севиши дарсдан сўнг ундаги чарқок эмас, дадиллик ва шижоатнинг намоёнлигида яна бир бор кўринди. Устоз педагогнинг мулоҳазаларига қулоқ тутамиз.

— Устама ҳақ белгилангандан кейин ишимга бўлган масъулиятим янада ортди, — дейди у. — Назаримда, рағбатлантириш тизими малакали мутахассисларни шакллантиришга ҳисса қўшиш мақсадида ташкил этилмоқда. Ҳар бир ўқитувчи ўзига табиий равишда нега мен устама ҳақ ололмайман, дея савол беради. Бу эса янада кўпроқ изланишларга туртки бўлади. Аслида ҳам, тинимсиз изланиш, ўрганишдан тўхтамаслик педагогнинг фазилати бўлиши керак. Айниқса, педагогикадан дарс берувчи устоз зиммасидаги масъулият улкан. Боиси, педагогик таълим ўргатишни ўргатишдир. Бир ўқитувчининг билимидаги саёзлик, дарсларга масъулиятсизларча ёндашиши кўплаб ёшларнинг онгидида акс этишини тасаввур қилсак, бошқа изоҳга ҳоҷат ҳам қолмайди. Айниқса, бошланғич таълим ўқитувчисининг дунёқарши кенг, маънавияти юксак бўлиши жуда муҳим.

РЕКТОР ЖАМҒАРМАСИ

олий таълим педагоглари орасида соғлом рақобат муҳитини яратишга хизмат қилади

оқилон ва тўғри фойдаланишга эришилади. Рағбат шунчаки моддий манфаат эмас, изланувчан, тажрибали ўқитувчининг меҳнатини қадрлаш, уни янада фаолроқ ишлашга ундаш, жамоага ибрат қилиб кўрсатиш демакдир. Моддий рағбатлантириш механизмининг жорий этилиши натижасида ходимлар ўртасида соғлом рақобат муҳитини яратиш ҳам кўзланмоқда.

Устама ҳақ белгиланишининг мезонлари қандай?

— Ходимларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш доимий олиб бориладиган жараён бўлса-да, айтиш кунда ходимларнинг касбий маҳоратларини инobatга олган ҳолда рағбатлантиришга катта эътибор қаратилган, — дейди университет бош ҳисобчиси Абдуғафур Холманов. — Айни кунда университетнинг профессор-ўқитувчиларидан 15 нафари 30 фоизлик, 8 нафари 20 фоизлик ва яна 8 нафари 10 фоизлик устама ҳақ олмақда. Албатта, устама ҳақ белгиланишининг ўзига хос тартиби мавжуд.

Шу ўринда, олий таълим муассасалари ходимларини моддий рағбатлантириш мақсадида ректор жамғармасининг низоми лойиҳасида нималар кўзда тутилганига тўхталиб ўтиш ўринли. Ўқув йили учун

тирилади. Ўқитувчиларни рағбатлантириш тўғрисидаги факультет ўқув-услубий кенгаши тақдимномаси олий таълим муассасасида ташкил этиладиган махсус комиссияда томонидан кўриб чиқилади ҳамда унинг ҳулосасига асосан ректор буйруғи билан расмийлаштирилади. Кўринишда турганидек, педагог ходимларнинг изланишу саъй-ҳаракатлари, билиму салоҳияти, малака ҳамда маҳорати доимий этиборда бўлади.

Устама ҳақ берилишининг муҳим қоидаларидан яна бири, рейтинг баллари йиғиндисидан келиб чиққан ҳолда доцент ва профессор лавозимидаги ходимларнинг 40 фоиздан кўп бўлмаган қисмига, ўқитувчи лавозимидагиларнинг 30 фоиздан кўп бўлган қисмига 30 фоиз кўлдорганча ойлик устама ҳақ тўланишидир.

Имкониятлар изланишга ундаши лозим

— Университет бакалаврият таълим йўналишлари учун яратилган инновацион таълим технологиялари янги ўқув йилидан босқичма-босқич ўқув жараёнига жорий қилинди, — дейди университетнинг ўқув-услубий бошқармаси бошлиғи Зиёвуддин Жалолидиров. — Университет профессор-ўқитувчилари томонидан яратилган илғор таълим те-

ҳақ билан рағбатлантирилган, фаолияти эътироф этилган малакали мутахассислардир. Уларнинг дарсларда қўллаётган педагогик технологиялари, ўқитишдаги ўзига хос услублари жамоа ичидида ҳам, ҳамкор олий таълим муассасаларида ҳам ўрганилмоқда.

Педагогика — ўргатишни ўргатишдир

Мазкур таълим даргоҳида «Ҳақиқий педагогнинг дарсини, маҳоратини кўрмоқчи бўлсангиз, педагогика фанлари доктори, профессор Барно Абдуллаеванинг дарсига қиринг», дейишади. Биз ҳам бутун жамоада эътироф этилган тажриба, билим намоишини кўриш, моҳир педагог билан суҳбатлашиш мақсадида «Бошланғич таълим методикаси» кафедрасига йўл олдик. Кафедра ўқитувчилари мақсадимизни англагач, «опа келгунча улар ҳақида тўлиқ-

Хулоса

Маҳорат ва малаканинг эътирофи — устама ҳақ белгиланиши натижасида профессор-ўқитувчилар қўллаб-қувватланмоқда, педагогик жамоаларда соғлом рақобат муҳити юзага келяпти. Моддий рағбат янгидан-янги изланиш ва ташубусларга асос бўлаётган. Эндиликда ҳар бир педагогнинг барча йўналишдаги кўрсаткичлари белгилаб борилади. Мухими эса, профессор-ўқитувчиларнинг ҳеч бир муваффақияти, шунингдек, камчилиғи нуқсонлари эътиборсиз қолмайди.

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Наманган шаҳридаги «Ёшлар маркази»да «Янги авлод — 2012» болалар ижодиёти фестивалининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.

«Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Халқ таълими вазирлиги ҳамкорлигида ўтказилаётган анъанавий фестиваль истеъдодли ўғил-қизларни кашф этиб, уларга ўз иқтидорини тўла намоён этиш, орзу-интилишларини рўёбга чиқаришларида яқиндан кўмак бермоқда.

Жорий йилда танловнинг кўйи босқичларида вилоят бўйича уч минг нафарга яқин иқтидор эгалари иштирок этди. Саралаш босқичларида муваффақият қозongan 600 нафар ўғил-қиз фестивалнинг вилоят босқичида мумтоз ва миллий чолғу, вокал, рақс, тасвирий ва амалий санъат, адабиёт йўналишларида ўз маҳоратини синовдан ўтказди.

❖ «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати бошланғич таъкилотлари етакчиларининг Тошкент вилояти Бўстонлик туманидаги «Камолот» ёшлар оромгоҳида ўтказилган республика форуми якунланди.

Шу муносабат билан ташкил этилган талбирда кенг жамоатчилик вакиллари, ҳаракатнинг масъул ходимлари ва бошланғич таъкилотлари етакчилари, фаол ёшлар ҳамда журналистлар иштирок этди.

«Ватан равнақи йўлида бирлашайлик!» шиори остида ўтган мазкур ёшлар форуми доирасида ҳам ўқув-семинарлар, учрашув ва спорт мусобақалари ташкил этилди.

Ийигит-қизларнинг фаол иштирокида ўтган талбирларда ёшлар бандлик даражасини ошириш, уларни касб-ҳунарга йўналтириш, турли мафқуравий таҳдидлар, зарарли иллатлар, «оммавий маданият» таъсирларидан асраш, ёшларга ҳуқуқий ва тиббий ёрдам кўрсатиш каби долзарб масалалар юзасидан фикр алмашилди. «Етақчи қандай бўлиши керак?», «Етақчининг корхона ва таъкилотдаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари нималардан иборат?», «Фуқаролик жамиятини шакллантиришда ҳаракат етакчиларининг ўрни» каби мавзуларда маърузалар тингланди.

❖ Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси томонидан ОИВ/ОИТСга қарши курашиш самарадорлигини ошириш, мазкур касаллик билан оғриган беморларга ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш масалаларига бағишланган ўқув-семинар ташкил этилди.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан ҳамкорликда ўтказилган талбирда шифокор-эпидемиологлар, хотин-қизлар кўмитаси фаоллари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Тўрт кун давом этадиган ўқув-семинарда ОИВ/ОИТСга қарши курашга оид миллий қонунчилик, хасталик аломатлари аниқланган беморларнинг ҳуқуқий, тиббий, ижтимоий муҳофазаси, профилактика тадбирларида оммавий ахборот воситаларининг фаол иштироки каби мавзулар атрофида муҳокама қилинади.

❖ Кармана туманидаги «Баркамол авлод» болалар ижодиёти марказида «Ораста қизлар» кўрик-танловининг Навоий вилояти босқичи бўлиб ўтди.

Унда танловнинг кўйи босқичларида сараланган юз нафарга яқин ўқувчи-қизлар қатнашди.

Вилоят хотин-қизлар кўмитаси ҳамда қатор давлат ва нодавлат таъкилотлар ҳамкорлигида ўтказилган танловда иштирокчилар ота-она ва фарзандлар ўртасидаги муносабат, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш, қариндошлар ўртасидаги ҳамда эрта никоҳларнинг олдини олиш, хонадонлар саришталлиги каби шартлар бўйича ўз билим ва кўникмаларини синовдан ўтказди.

Танлов якунларига кўра, Навоий шаҳридаги 11-давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактаби жамоаси ғолиб деб топилди.

Қизларни миллий ва умуминсоний қадриятлар, одоб-ахлоқ тамойиллари асосида тарбиялаш, уларда соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантиришга қаратилган танловда туман ва шаҳар жамоалари орасидан саккиз нафар энг яхши иштирокчи сараланиб, вилоят жамоаси тузилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Ёш бастакорлар муваффақияти

Яқинда Украинанинг Симферополь шаҳрида XII Халқаро бастакорлар танлови бўлиб ўтди. Мазкур танловда ўз асарлари билан қатнашган мамлакатимизнинг ёш истеъдодли бастакорлари муваффақиятга эришди.

Танловда иштирок этган Ўзбекистон давлат консерваторияси «Бастакорлик» ихтисослиги талабалари, ёш бастакорларнинг бир қатор танловлари лауреатлари — Нурали Эркаев ва Нодирбек Махаров 1-ўринни эгаллаб қайтди.

Нурани танловда ўзининг фортепиано учун прелюдиялар туркуми, скрипка ва фортепиано учун «Рондо», Зулфия шеърига басталанган

«Тингла, булбул», танлов учун махсус басталанган «Паганини мавзусига вариациялар» номли асарларини намойиш этди. Шунингдек, ёш композитор танловнинг «Импровизация» номинациясида ҳайъат томонидан берилган мавзуга сахнада туриб тайёргарликсиз муסיкий асар яратиб, уни маҳорат билан ижро этишга муваффақ бўлди ва кўпчилиكنинг эътиборини қозонди.

Нодирбек эса ўзининг контрабас учун «Inner world», Умар Ҳайём рубоийларига басталанган «Тўрт рубоий» номли асарларини тақдим этди.

Ўзбекистонлик истеъдод эгасининг ижроси нуфузли ҳакамлар томонидан юксак баҳоланиб, Нодирбекнинг ижодида инновацион ғояларнинг маҳорат билан татбиқ этилгани алоҳида таъкидланди ва Умар Ҳайём шетрияти ва унга хос фалсафанинг муסיқада мукаммал равишда акс этгани алоҳида эътироф этилди.

Гўзал РАҲМОНОВА, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги мутахассиси

Ораста қизлар беллашуви

Ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, эрта турмушга чиқиш ҳолатларининг олдини олиш, демократик жамият қуришда аёлларнинг ролини ошириш ва ҳуқуқини ҳимоя қилиш мақсадида умумтаълим мактабларида «Ораста қизлар» кўрик-танлови ўтказилмоқда.

Пойтахтимиздаги 60-умумтаълим мактабидан ушбу танловнинг шаҳар босқичи бўлиб ўтди. Иштирокчилар иккита шарт: савол-жавоб ва ҳафта кўриниши йўналишлари бўйича беллашди.

Танлов сўнггида қизларнинг зукколиги, ҳозиржавоблиги мутахассислар томонидан адолатли баҳоланди.

Феруза ХОЛМУРОДОВА

Бефарқ бўлишга ҳаққимиз йўқ

Миробод туман ҳокимлиги, халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими, Тошкент ислом университети ташаббуси билан «Ёшлар онгида ёт ғояларга қарши мафқуравий иммунитетни шакллантиришнинг долзарб масалалари» мавзусида ўқув-услубий семинар бўлиб ўтди.

Талбирда сўзга чиққанлар ёшларни турли ёт ғояларнинг салбий таъсиридан асраш кераклигини таъкидлаб, диний секта ва оқимлар, ҳар хил ахборот хуружларидан сақланиш борасида қилиниши лозим бўлган чора-тадбирлар хусусида тўхталишди.

— Бунинг учун ёшлар билими ва дунёқарашини кенгайтириш, улар билан маънавий-маърифий тарбияни олиб бориш алоҳида аҳамиятга эга. Экстремизм ва терроризмнинг пайдо бўлиши ва ривожланишига мафқуравий бўшлиқ катта имкони-

ят яратиб, кишиларда жамиятдаги мавжуд ҳолатни, ижтимоий воқеликни нотўғри идрок этишга, иродасини бўйсундириш ва агрессивлиكنи шакллантиришга хизмат қилади. Шундай экан, фарзандларимизни юксак маънавиятга қилиб тарбиялаш ҳаммамизнинг вазифамизга киради, — деди Тошкент ислом университети кафедра муdiri Нейматилла Муҳаммедов.

Талбирда мавзуга оид ҳужжатли фильм намойиш этилди.

Баҳодир ҲАЛИМОВ, «Ma'rifat» мухбири

Психолог болага тўғри ёндашаяптими?

Болаларга қандай психологик хизмат кўрсатилади? Кичиктойларда инсоний фазилатларни шакллантиришда нималарга эътибор қаратилиши керак? Шахсининг ўзини ўзи тарбиялашда қандай психологик усуллардан фойдаланиш лозим?

Санаторий типидagi 4-мактаб-интернатда бўлиб ўтган семинар иштирокчилари ана шундай саволларга жавоб излашди. «Тарбияси оғир болалардаги психологик ўзгаришлар ва мактаб психологларининг вазифалари» мавзусидаги талбирда Чилонзор туманидаги мактабларнинг амалиётчи-психологлари иштирок этиб, ушбу таълим даргоҳи таърибаси билан танишди.

Мактаб-интернат психологи Азиза Нарзуллаева сколиоз касаллиги билан оғриган болаларга психологик ёндашувнинг ўзига хос усуллари хусусида сўзлар экан, жумладан, шундай деди:

— Бизга қатнаётган болаларда кўпинча руҳий тушқунлик кuzатилади. Улар парафин, уқалаш, сув муолажаси каби усуллар билан даволанади. Тарбияланувчилар билан касб-ҳунар танлаш, саломатлигини тиклаш бўйича турли тест синовларини ўтказамиз. Бунда боланинг фикрини ўрганиш — бирламчи шарт. Касаллиكنи даволашда ўзига ўзи ишонч муҳим роль ўйнашини уқтирамиз.

Хулкар ТҮЙМАНОВА

«Ўзагромашсервис» мулоқот ўтказди

Миллий матбуот марказида «Ўзагромашсервис» уюшмаси тизимидаги машина-трактор паркларини модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш борасида олиб борилаётган ишлар тарғиботида бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Бутунги кунда «Ўзагромашсервис» уюшмаси тизимидаги корхоналар қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштирувчилар учун техник сервис ва механи-

зация хизматлари кўрсатувчи асосий таъкилотлардан бири ҳисобланиб, уюшма тизимидаги корхоналарда шу ихтисослик бўйича касб-ҳунар коллежлари-

ни битираётган ёшларга иш ўргатиш ва устоз-шогирдлик анъаналарини давом эттириш мақсадида амалиёт ўқув хоналари ташкил этилган.

Матбуот анжуманида уюшма фаолиятига оид шу сингари кўплаб маълумотлар йиғилганлар эътиборига ҳавола этилди.

Назозат ХОЛМЕТОВА, «Ma'rifat» мухбири

Тилимизни асрайлик

Олмазор туманидаги 111-умумтаълим мактабидан «Она тили ва адабиёт фанини ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш» мавзусида талбир бўлиб ўтди. Унда Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ўзбек филологияси факультети профессор-ўқитувчилари, талабалар ва туман педагоглари иштирок этди.

Талбирда она тили ва адабиёт фанини ўқитишнинг ўзига хос жиҳатлари, ўқувчилар нўқтинги шакллантиришда педагог масъулияти, адабий тил меъёрлари бузилишининг олдини олиш масалаларида фикр алмашилди.

Талбир якунида талаба ва ўқувчилар томонидан уюштирилган сахна кўринишлари намойиш этилди.

Шохрух ШЕРНАЗОВ, Назира ТОШОВА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Анжуман иштирокчилари айтишда давом этаётган якунловчи босқичда нимага эътибор қаратилиши борасида кенгашдилар.

Республика илмий-амалий конференциянинг яппи йиғилишида Халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Бахтиёр Дониёров шундай деди:

— Таълим-тарбия жараёнига замонавий педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш, республикамиздаги илғор тадқиқотчи-ўқитувчиларнинг ўзаро тажриба алмашишини ташкил этиш, синовлардан самарали ўтган ноанъанавий усулларни амалиётга жорий қилиш бўйича фикрлашиш учун бундай анжуманнинг аҳамияти катта. Яратилган янги авлод дарсликлари, оптимallashtirilgan ўқув дастурлари, тизимга жорий этилаётган педагогик технологиялар, илғор хорижий таълим элементларини дарс жараёнига самарали татбиқ этиш юзасидан мана шундай илмий-амалий доираларда ечим изланиши мақсадга мувофиқ, албатта.

Якуний босқичда эришилган дастлабки натижалар таққосланди ҳамда тўртинчи — жорий этиш босқичида нимага эътибор қаратиш кераклиги белгилаб олинди. Тажриба-тадқиқот майдонларида синовдан ўтган ва амалиётга жорий этилган 69та интер-фаол усул ва келгусида яратиладиган янги таълим инновацияларини гуруҳлаштириш лозимлиги таъкидланди. Бу бўйича Халқ таълими вазириликнинг умумтаълим мактабларида ўқув-тарбия жараёнини ривожлантириш бош бошқармаси бошлиғи Йўлдош Асадов шундай фикр билдирди:

— Ўтказилаётган тажриба-тадқиқотларда педагогик технологияларнинг миллий маънавиятимиз, маданиятимиз, менталитетимизга мос келишига аҳамият бериш зарур. Асосланмаган ҳар қандай таълим элементини дарс жараёнига олиб киришга педагогнинг ҳаққи йўқ. Амалиётда илмий-назарий тасдиғини топмаган усул тиббиётда илмий асосланмаган муолажага ўхшай-

ди. Шунинг учун педагогика йўналишидаги илмий тадқиқот даргоҳлари, қайта тайёрлаш ва малака ошириш институтлари олимларини илмий маслаҳатчи сифатида тажриба-тадқиқот майдонларига жалб қилдик.

Шундан сўнг конференция иши тўртта шўбага бўлинган ҳолда давом этирилди. «Ўқув жараёнида самарали бошқариш ва ташкил этишга асосланган педагогик технологиялар» шўбаси вакили, Бухоро вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти табиий ва аниқ фанлар кафедраси мудири Рустам Остонов гуруҳдошлари билан шундай хулосага келишди:

— Бугунги кун замонавий ўқитувчиси ўқувчига

киришди. Ушбу мақсад теғрасида бирлашган педагоглар АКТ туфайли бугунги кун ўқитувчиси кўргазма қуролга муҳтожлик мумкин эмас. Ўқитувчига яна бир бор амин бўлишди. Хусусан, мультимедиа технологиялари воситасида мазмунли, қизиқарли дарс ташкил этишни Тошкент шаҳридаги 34-мактабнинг рус тили фани ўқитувчиси Нигора Ибрагимова намуна тарзида намойиш этганида бунга барча гувоҳ бўлди.

— Ўқувчилар айтишдики, тараққиёт замони ва чексиз ахборотлар даврида мазмунсиз ва қизиқарсиз дарсда ўтиришдан кўра ижтимоий тармоқларда вақт ўтказишни афзал билишгани сир эмас. Шунинг

«Ўқувчилар улар фаолиятини фаоллаштириш ва интенсивлашга асосланган педагогик технологиялар» шўбасида кабинетда ўтириб, амалиётдан мутлақо

сифатида оддий, лекин қизиқарли таклифларни ўртага ташлади.

Замонавий педагогдан дарс мобайнида бутун синф жамоасини фаоллаштириш

ПЕДАГОГИК ИННОВАЦИЯЛАР

таълимда самарадорликка эришиш омили

учун ўқитувчилар ҳар бир дарсда технологик воситалардан унумли фойдаланиб, ўқувчини керакли ахборот билан таъминласа, икки томонлама манфаатга эришилади. Яъни, таълим олувчининг қизиқишлари қондирилади ва инновацион технологияли дарс асносида таълим самарадорлиги таъминланади. Далил билан айтилган бўлсак, вилоятимиз бўйича 70 фоиз педагог АК-Тдан фойдаланиш бўйича ўқув курсларини ўтаганидан сўнг дарс сифати ва самарадорлиги анча ошгани кўзга ташланди, — дейди Жиззах вилояти халқ таълими бошқармасининг АК-Тдан фойдаланиш бўйича мутахассиси Илҳом Қозоқов.

«Таълим сифатини назорат қилиш технологиялари» шўбасида замонавий таълим технологиялари воситасида билим олаётган ўқувчилар ўзлаштиришида кескин ўсишлар юз бергани таъкидланди. Хусусан, Самарқанд вилояти мониторинг бўлими бошлиғи Набиҳон Ғофуров:

— Таълим самарадорлигини аниқлашда «Билимлар беллашуви» натижалари таҳлили ҳолис мониторинг механизми вазирасини ўтамоқда. Эндиликда ўқувчиларнинг эгаллаган билими мисоли ойнада акс этаётгани ва ҳар бир мактабнинг таълим самарадорлиги бўйича республика миқёсидаги ўрни аниқ белгиланаётган. Натижада ҳар бир мактаб, ҳар бир фидойи ўқитувчи ўз кўрсаткичларини яхшилашга ҳаракат қилиб, замон талабларига мос дарс беришга интиляпти, — дейди.

йироқ ҳолда яратилган таълим технологияларидан фарқли ўлароқ ҳар томонлама мушоҳада қилиниб, жараёнга татбиқ этилаётган ўқитиш усуллари муҳокама этилди. Наманган вилояти Учқўрғон туманидаги 1-мактабнинг физика фани ўқитувчиси Ҳилола Тўйчибоева билдирган фикрлар шундай бўлди:

— Физика ўқувчилар тушуниши қийинроқ фан бўлгани боис синфда қайси таълим технологияларига қизиқиш уйғонаётганини кузатаман ва уларга ёқадиган усулларда дарс ўтаман. Мактабимиздаги 8-«В» тажриба-тадқиқот синфи ҳамда 8-«Б» анъанавий таълим бериладиган синфини ўқитаман. Фан бўйича ўзлаштириш икки синфда сезиларли равишда фарқ қилади: 83 фоиз ва 70 фоизни ташкил этади. Қўриқлик, ноанъанавий таълим элементларидан фойдаланиб дарс ўтишда ўқувчиларда қизиқиш ҳам ортади, натижа ҳам яхшиланади.

Шу каби музокарали жараёндан сўнг замонавий педагогика ва ахборот-коммуникацияларидан унумли фойдаланиб ўтилган намунавий дарслар кузатилади. Учтепа туманидаги 116-мактабнинг физика фани ўқитувчиси Мавжуда Пулатова «Қаттиқ жисмларнинг солиштирма иссиқлик симиини аниқлаш» мавзусидаги лаборатория машғулотидан мультимедиа воситаларидан фойдаланиб, барчада қизиқиш уйғотиб, ўқувчиларнинг ўзлари лаборатория ишини компьютерда бажариш ва кичик ихтирочилар

талаб этилапти. Бу вази-фанинг интиқоси ҳам илғор усулларни амалиётда си-наб кўриш орқали намойиш бўлмоқда. Мезбон мактаб-нинг бошланғич синф ўқитувчиси Дилбар Йўлдошевнинг табиатшунослик-дан «Ёқилги сифатида фой-даланиладиган қазилмалар: кўмир, нефть, табиий газ» мавзусидаги дарсида педтех-нологиялар самарали қўлла-нигани боис бутун синф жамоасининг фаол иштиро-ки кузатилди. Мутахассис-лар томонидан шу каби ўнга яқин намунавий дарс-лар таҳлил қилинди.

Яқунда барча иштирок-чиларнинг фикри ўз акси-ни топган зарурий хулоса-ларга келинди. Таълим жа-раёнига замонавий педтех-нологиялар ва мультимедиа воситаларини қўллаш жа-раёнида нафақат ўқувчилар, балки тадқиқотчи-ўқитув-чилар масъулияти ҳам ош-ганлиги таъкидланди. Шу ўринда Фарғона вилоят халқ таълими бошқармасининг методика маркази раҳбари Эъзозхон Қосимовнинг фикрларини келтириш ўрнили:

— Ўтган икки йилда Фарғона шаҳридаги 10-, Қўштепа туманидаги 45-мактаблар кўрсаткичи кўта-рилиб, аҳоли орасида обрўси ошди. Бойси, ўқувчилар-нинг ўзлаштириш даражаси ўсган, ўқитувчиларнинг из-ланувчанлиги, янги методик материаллардан фойдалани-ши кучайган. Бунга таълим масканларида тажриба-тад-қиқот майдонлари ташкил этилгани сабаб бўлди, де-сак хато қилмаймиз. Бугун синовлан ўтказилиб, амали-ётга жорий этилаётган ил-ғор педагогик технология-лар барча ўқув даргоҳлари-га татбиқ этилса, бутун таъ-лим тизимимизда сифат жиҳатидан ўзига хос кўта-рилиш юз беришини тасав-вур қилиш қийин эмас.

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

В.ГРАНКИН олган
суратлар.

БОЛА УЧУН ЭНГ ҚАДРЛИ СОВҒА

ота-оналарнинг улар таълим-тарбияси йўлида
ажратадиган вақти ва маънавий кўмагидир

Бугун таълим соҳасида олиб борилаётган кенг қамровли ислохотлар ёшларимизни ҳар томонлама баркамол, миллий истиқлол ғоясига содиқ, мустақил фикрли шахс этиб тарбиялашга хизмат қилимоқда. Бироқ ёш авлод таълим-тарбиясига ота-оналарни жалб этмасдан бирор натижага эришиб бўлмаслиги қандай равшан.

Мактабда таълим-тарбия олиб қайтган ўқувчига уйда эътибор қандай, ота-оналар фарзандларининг ўқишига қанчалик қизиқади, уларга керакли шароитларни яратиб берадими, деган саволлар кўпчилиكنи ўйлантирса ажабмас. Таассуфки, шундай муҳим вазифасига иккинчи даражали иш деб қарайдиган юртдошларимиз ҳам йўқ эмас. Улар бу борадаги бутун масъулиятни ўқув масканлари зиммасига ташлаб қўётгани ачинарлидир. Ҳатто ўғил-қизи нечанчи синфда ўқишини билмайдиган, қундалигига икки-уч ҳафтада бир мартагина имзо қўйиш билан кифояланадиганларни учратамиз. Сабабини суриштирсангиз, вақти етмаётгани, турмуш ташвишларининг «бошидан охиб-тошиб ётгани»ни рўқач қилишди. Бироқ оналар сериал томошасига, оталар эса «Чойхона»га вақт топишди. Оқибатда дилбандларининг эртанги тақдири мавқумлигича қолади, фанларни ўзлаштириши суғлашади, ўй-хаёли бошқа нарсаларга чалғийди.

Жамиятнинг катта бир оилага қиёсалариди. Синфдаги ўқувчилардан бири тенглошларидан орқада қолса, бу ўша жамоага ҳам таъсир этади, албатта. Ватан ичра кичик ватан бўлмиш оилада истеъдод-

ли фарзанд тарбияланса, у бутун жамиятга нафи тегадиган ва юрт қорига ярайдиган шахс бўлиб етишади. Аксинча эса, бир оилада таълим-тарбия бўйича йўл қўйилган ҳаттолик халқнинг, миллатнинг оғригига айланиши ҳеч гап эмас. Бу борадаги муаммоли ҳолатларни таълим муассасалари ва маҳалла жамоатчилиги ҳам-жаҳатликда ўрганиб, ёрдам қўлини чўзишлари лозим. Яна шундай ота-оналар учрайдики, ўғил-қизларининг ўқиши учун ҳар кун вақт ажратади, аммо нима қилишни аниқ

ўрнига қўйинг: «O'zb...k...st...n — b...y...kl...r v...t...n...». Ёки 2-синф дафтаридидаги ўн бешинчи машғулотда «Мактаб» шеъри берилган бўлиб, биринчи топшириқда ўқувчи шеър муаллифини қайд этиши, кейин дастлабки тўрт мисрасини ёддан ёзиши, сўнгра эса берилган сўзлардан гап тузиши керак бўлади. 3—4-синфларга мўлжалланган дафтарларда ҳам ўтилган мавзунини мустақамлаш ҳудди шундай давом эттирилади. Бундай қўлланмаларни ўқиб ўрганиш, амалиётда қўллаш ҳамма учун фойдадан холи эмас.

Ҳеч кимдан кам бўлмайдиган, ақлан етук ва маънан баркамол авлодни вояга етказиш йўлида амалга оширилаётган кенг қўламли ишларнинг мазмун-моҳиятини она-оналарга тушунтириш, уларни жараёнга фаол жалб этиш, бу борада таъсирчан усул ва воситаларни ишлаб чиқиш кун сайин долзарблашиб бормоқда. Шундай хайрли сайёҳ-ҳаракатларга баркамол баш қўшишимиз лозим. Инчунун фарзандлар қувончи учун қимматбаҳо ўйинчоқлару ширинликлар харид қиламиз-у, ақлий, маънавий ва жисмоний камолоти учун фурсат ажратишга қийналамиз. Аслида, улар учун ажратадиган озгина вақтимиз, қизиқарли мавзулардаги суҳбатларимиз, бирга дарс тайёрлашимиз энг қадрли ва фойдали совға бўлиб, тафаккур оламини кенгайтириши, мустақил фикрлашга ўргатиши, орзуларига қанот бериши шубҳасиз.

Н.ЙЎЛДОШЕВА,
Тошкент ВПҚТМОИ
проректори, педагогика
фанлари номзоди, доцент

ЗАМОНАВИЙ МУСИҚА МАКТАБИ

Мамлакатимизда Президентимиз Ислам Каримовнинг 2008 йил 8 июлда қабул қилинган «Болалар музика ва санъат мактабларининг моддий-техника базасини мустақамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009—2014 йилларга мўлжалланган Давлат дастури тўғрисида»ги қароридан белгиланган улугвор вазифаларнинг ижросини таъминлаш юзасидан изчил ишлар амалга оширилаётган.

Андижон вилоятида ҳам мазкур қарорга мувофиқ янгидан янги музика ва санъат мактаблари қад ростлаб, мавжудларидан капитал-реконструкция ишлари олиб боришмоқда. Хусусан, Улугнор тумани марказида мамлакатимиз мустақилиятининг 21 йиллиги арафасида фойдаланишга топширилган 21-болалар музика ва санъат мактабининг янги биноси ўқувчилар учун ажойиб совға бўлди.

«And tex-na» масъулияти чекланган жамияти бинокорлари томонидан замонавий архитектура дизайни асосида қурилган мазкур музика мактаби биноси 150 ўринга мўлжалланган. Унда келажак ворисларининг мусиқий маданияти ва санъат соҳасидаги билимини кенгайтириш, дарсларни пухта ўзлаштириши учун барча қулайликлар яратилган. Ўқув-машғулот хоналари замон талаблари даражасида жиҳозланган. Ҳозир бу ерда 130 нафар ўқувчи мумтоз куй-қўшиқлар ижрочилиги, тасвирий ва амалий санъат кўникмаларидан таълим олаётган.

Суратларда: Улугнор туманидаги 21-болалар музика ва санъат мактаби ва музика ўқитувчиси Маҳмуд Ҳайдарова ўқувчиси Шохда Тоҳиржонов ва билан машғулотда.

Хурсандбек АРАББОВЕВ (ЎЗА) олган суратлар.

«АМАЛИЙ ЎЙИН» УСУЛИ

ўқувчиларда касбий мотивларни шакллантиришга хизмат қилади

Президентимизнинг «Малакали педагог қадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай қадрлар билан таъминлаш тизимини янада тақомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қароридан санаб ўтилган илгор педагогик технологиялардан бири «Амалий ўйин» усули ҳисобланади. «Амалий ўйин» иш жараёнини эслатиб, реал ишлаб чиқаришнинг кичик модели сифатида ташкил қилинади.

Ўйин иштирокчилари олдида касбий фаолиятга алоқадор вазифалар қўйилади. Ушбу услуб илк бор 1932 йили М.Бирштейн томонидан ишлаб чиқилиб, таълим жараёнига татбиқ этилган. Кейинчалик АҚШда (1956 йил) кенг қўлланила бошлаган. «Амалий ўйин» ҳар қандай шароитда муаммога ечим излаш усули бўлиб, таълимнинг интерфаол технологияларидан ҳисобланади.

«Амалий ўйин»ни қўллашнинг икки муҳим аҳамияти профессионал масалага ечим топилиши билан бирга, қатнашчиларга таълим-тарбия берилишида ақл этади.

Ўйинни ташкил қилишнинг бир неча психологик-педагогик принциплари мавжуд.

Аниқ шарт-шароитлар ва ишлаб чиқа-

риш жараёнининг имитацион моделлаштириш принципи. Мутахассис профессионал фаолиятининг барча қирралари — хизмат вазифаси, ижтимоий ва шахсий алоқалари интерфаол ўқитиш услубининг асоси бўлади.

Профессионал фаолият мазмунини шакллантиришнинг ўйинли моделлаштириш принципи. Бу принцип таълим функциясига эга бўлиб, ўқув ўйинларининг зарурий шарти ҳисобланади.

Биргаликдаги фаолият принципи билан фаолиятга бир қанча қатнашчиларни жалб қилишни тақозо этади. Ўқувчиларнинг қизиқиши ва характеридан келиб чиқиб, уларга роллар тақсимланади. Шу билан бирга, «мансабдор» шахслар касбий муносабатларининг энг кўп ҳа-

рактерланувчи кўринишлари аниқланган ва моделлаштирилади.

Диалогли мулоқот принципида ўқув мақсадларига эришишнинг зарур шартлари ифодаланган. Диалог, баҳс-мунозара ҳақиқий ижодий фаолиятни вужудга келтириши мумкин. Ўқув материалнинг муҳокамаси ўрганувчиларнинг профессионал фаолият ва аҳамиятли жараёнлар ҳақида тўла тасаввурга эга бўлишларига имкон беради.

Кўпрежаллик принципида ўрганувчилар олдида икки турдаги мақсад қўйилади: ўқув фаолияти реал ва ўйин контекстида амалга оширилади.

Имитацион модел ва уни жорий қилиш жараёнида муаммолик принципи мавжуд.

«Амалий ўйин» таълимни ташкил қилишнинг гуруҳий усули бўлиб, ҳозирги пайтда ўқув жараёнини фаоллаштиришнинг энг истиқболли шаклларида бирига айланди. Ушбу усул бўлажак мутахассиснинг ҳаётда ўз ўрнини топишга ундаб, ижодий фикрлаш қobiliятини тарбиялайди. Ижтимоий муносабатлар, мулоқот, яқна ва биргаликда қарор қабул

қилиш кўникмаларини шакллантиради. Ишлаб масъулият билан ёндашиш, ижтимоий қадриятлар, жамоа ва жамият тартиб-қоидаларига ҳурмат билан қарашни ўргатади.

«Амалий ўйин» усулининг таълимий аҳамияти шундаки, ўқувчиларнинг фанга қизиқиши ортиб, диққати ўқув материални чуқур ўзлаштиришга қаратилади. Шунингдек, касбий мотивларнинг шаклланишига хизмат қилади. Бу усул бир пайтнинг ўзида таълимий, тарбиявий, ривожлантирувчи, коммуникатив функцияларини бажаради.

«Амалий ўйин»ни ташлашда мавзу ва мақсадларни аниқлаштириш муҳим ҳисобланади. Педагог бу амалий ўйин нима мақсадда ўтказилмоқда, қайси даражадаги таълим олувчиларга мўлжалланган, уларни айнан нимага ўргатиш керак, қандай натижаларга эришиш мўлжалланган каби бир қанча принципал саволларга олдиндан ойдинлик кiritиб олиши керак.

Умуман олганда, мазкур усул профессионал тажриба тўплаш мuddатини кескин қисқартириш имконини бериб, жуда кенг соҳа — иқтисод, бошқарув, педагогика, психология, экология, муҳандислик, тиббиёт, тарих, география ва бошқа фанларда қўлланилиши мумкин.

Абдуқаҳҳор ҒАНИЕВ,
физика-математика фанлари
номзоди, доцент

Metodik tavsiya

Demokratik huquqiy davlat qurish, eng avvalo, Konstitutsiyani hayotga tatbiq etishdan boshlanadi. Prezidentimizning 2001- yil 4-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini o'rganishni tashkil etish to'g'risida"gi farmoyishida Bosh qonunimizni bolalar bog'chasida boshlab o'rgatish, maktablarda o'quv fani sifatida o'qitish hamda oliy o'quv yurtlarida maxsus dars sifatida o'rganish asosiy vazifa qilib qo'yildi. Zero, mamlakatimizda demokratik huquqiy davlat va adolatli fuqarolik jamiyati qurish ko'p jihatdan huquqiy ta'limning muvaffaqiyatiga bog'liq. Bu borada esa umumta'lim muassasalarida tashkil etiladigan tadbirlar ham o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Maktablarda Asosiy Qonunimiz qabul qilingan kunni munosib nishonlashda Xalq ta'limi vazirligining 2012-yil 10-oktabrdagi "Ta'lim muassasalarida 8-dekabr – "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilingan kun" umumxalq bayramiga

Voyaga yetmaganlar komissiyasining joylardagi bo'limlari bilan hamkorlikda "O'zbekistonda voyaga yetmaganlar huquq va manfaatlarini himoya qilish mexanizmlari" mavzusida uchrashuvlar o'tkazish, 2012-yilning 10- dekabr kuni

Birinchi yo'nalish 2–4-sinf o'quvchilari orasida diktant, 5–7-sinf o'quvchilari orasida ijodiy bayon, 8–9-sinf o'quvchilari orasida insholar tanlovi tarzida o'tkazilib, respublika bosqichiga har bir hududdan 8–9-sinf o'quvchilari orasidan g'olib deb topilgan faqat bir nafar ishtirokchining inshosi taqdim etiladi.

Ikkinchi – tasviriy san'at yo'nalishida 2–4-sinf o'quvchilari asfaltga rasm chizish, 5–9-sinf o'quvchilari esa turli plakat va chizmalar tayyorlash bo'yicha o'zaro bellashadilar. Tanlovning respublika bosqichiga har bir hududdan 5–9-sinf o'quvchilari orasida «eng yaxshi» deb topilgan faqat bir nafar g'olibning ishi yuboriladi.

– «Ma'naviyatga tahdid o'zligimiz va kelajagimizga tahdid»;

– «Prezident Islom Karimov – O'zbekistonda yangi milliy davlatchilik asoschisi»;

– «Inson, uning huquq va erkinliklari hamda manfaatlarini – eng oliy qadriyat»;

– «Demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish – mamlakatimiz taraqqiyotining asosiy mezon»;

– «Ta'qdirimsan, baxtimsan, erkin va obod Vatan».

bazasining holatini o'rganish hamda 2004–2009 yillarda maktab ta'limini rivojlantirish dasturini ishlab chiqish bo'yicha maxsus komissiya-ni yig'ilishida qilgan ma'ruzasi. 2004-yil 11-may). "Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq". T.12. – T.: O'zbekiston, 2004.

7. Islom Karimov. "Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining 2010-yil 12-noyabrda qo'shma majlisida qilgan ma'ruzasi.

BAXT VA FAROVONLIK

tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazish to'g'risida"gi 291-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan chora-tadbirlarga e'tibor qaratish lozim. Buyruqda 2012-yilning 10 noyabridan 10-dekabrigacha "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – inson kamoloti, baxti va farovonligi qomusi" shiori ostida oylik tashkil qilinishi belgilangan. Oylik davomida umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinflarida «Biz mustaqil yurt farzandlarimiz!», «Biz tinchlik istaymiz!», «Sog' tanda – sog'lom aql!», «Kichkina demang bizni!..» kabi mavzularda rasmlar tanlovi, «Asosiy qonunimiz haqida nimalarni bilamiz?», «Asosiy huquqlarimiz» kabi mavzularda bayram tadbirlarini o'tkazish mumkin.

Yuqori sinf o'quvchilari orasida «Konstitutsiya – baxtimiz poydevori», «Fotonigohda – Vatan manzaralari» mavzularida foto-ko'rgazmalar, «Asosiy Qonunimiz – mustaqilligimiz garovi», «Inson huquqlari va erkinliklari» mavzularida ochiq darslar, tarbiyaviy soatlar tashkil etish maqsadga muvofiq. Shuningdek, «Inson huquqlari – oliy qadriyat», «O'zbekiston kelajagi – barkamol avlod qo'lida», «O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – davlat va jamiyat taraqqiyotining huquqiy asosi» mavzularida foto va rasmlar ko'rik-tanlovi, «Konstitutsiya bilimdonlari» viktorinalarini tashkil qilish ham ijobiy samara beradi.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining 64 yilligiga bag'ishlangan dars tashkil qilish mumkin. Tadbirlar yakunida yuridik adabiyotlar, eng yaxshi foto va rasmlar ko'rgazmalarini o'tkazish kerak. Tadbirlarni har bir maktab o'z imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda tashkil qilishi lozim.

Oylik davomida o'quvchilarning huquqiy savodxonligi va madaniyatini yuksaltirish, ijtimoiy faolliklarini oshirishga qaratilgan "Konstitutsiya – baxtimiz poydevori", "Prezident asarlarini o'rganamiz" ko'rik-tanlovlari tashkil etiladi.

"Konstitutsiya – baxtimiz poydevori" tanlovi to'rt bosqich, uch yo'nalishda o'tkaziladi.

Birinchi bosqich umumta'lim maktablarida, ikkinchi bosqich tuman (shahar), uchinchi bosqich Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlar miqyosida, to'rtinchi – respublika bosqichi Toshkent shahrida tashkil qilinadi.

Uchinchi yo'nalishning barcha bosqichlarida 8–9-sinf o'quvchilari o'rtasida 15–20 daqiqalik videorolik tanlovi tashkil qilinadi. Respublika bosqichiga har bir hududdan faqat bir nafar o'quvchining eng sifatli va mazmunli asari taqdim qilinadi.

"Prezident asarlarini o'rganamiz" ko'rik-tanlovi ham to'rt bosqichda tashkil etiladi. Ishtirokchilar to'rtta shartdan iborat topshiriqni bajaradilar.

Birinchi shart – referat (ijodiy ish) himoyasi bo'lib, bunda multimedia vositalaridan foydalanish tavsiya qilinadi. Referat hajmi kompyuterda terilganida 8-10 bet(rasmlar qo'shilsa, 11-12 bet)dan kam bo'lmasligi, «Times New Roman» 14 shriftida, 1,5 intervalda tayyorlanishi, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati va annotatsiyadan iborat bo'lishi lozim. Referatlarni quyidagi mavzularda yozish mumkin:

– «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q»;

QOMUSI

Ikkinchi shartda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari bo'yicha savollarga javob berish talab etiladi. Savollar quyidagi asarlar yuzasidan beriladi:

1. Islom Karimov. "Inson, uning huquq va erkinliklari – oliy qadriyat". T.14. – T.: O'zbekiston, 2006.

2. Islom Karimov. "Barkamol avlod orzusi". – T.: Sharq, 1998.

3. Islom Karimov. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – T.: Ma'naviyat, 2008.

4. Islom Karimov. "Yuksak huquqiy tafakkur – demokratik jamiyat taqozosi" (Respublika huquq-tartibot idoralari rahbarlari, huquqshunos olimlar, ommaviy axborot vositalari vakillari bilan uchrashuvda so'zlangan nutq. 1997-yil 20-may). «Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida». T.6. – T.: O'zbekiston, 1998.

5. Islom Karimov. "Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori" (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi IX sessiyasida so'zlangan nutq. 1997-yil 29-avgust). «Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida». T.6. – T.: O'zbekiston, 1998.

6. Islom Karimov. "Maktab – taraqqiyot, madaniyat va saodat kaliti" (Oqsaroy qarorgohida Umumiy ta'lim maktablari moddiy-texnika

8. Islom Karimov. "O'zbekiston mustaqillikka erishish osonasida". – T.: O'zbekiston, 2011.

9. Islom Karimov. "Bizning ezgu maqsadimiz – taraqqiy topgan davlatlar qatoriga kirishdan iborat". – T.: O'zbekiston, 2011.

10. Islom Karimov. "Barkamol avlod – mamlakatimizni rivojlantirishda hal qiluvchi kuch" (2012-yilning 17-18-fevral kunlari Toshkentda o'tkazilgan "Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash – mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning eng muhim sharti" mavzusidagi xalqaro konferensiyaning ochilish marosimida so'zlangan nutqi).

Uchinchi shartda ishtirokchilar Vatan, mustaqillik haqida she'r o'qib berishi lozim. To'rtinchi shartda esa o'quvchilar bilimi test nazorati yordamida sinovdan o'tkaziladi. Savollar «Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» turkumiga kiruvchi fanlar, Konstitutsiya, istiqlol yillari tarixiga oid mavzularni qamrab oladi.

Tanlovni tashkil etish va o'tkazish tartibi Xalq ta'limi vazirligining 2012-yil 11-oktabrdagi 299-sonli buyrug'iga ilova qilingan.

Миллий гурур туйғуси ҳақида кўп гапирамиз, кўп эшитамиз. Аммо унинг моҳияти ҳақида ўйлаганимизда баъзан ўзимизни баҳор тон-ғидида қалин туман аро тушиб қолгандек ҳис қиламиз. Кўзларимиз олдида аниқ бир шакл, ёрқин бир ранг гавдаланмайди. Ваҳоланки, ҳар бир ҳаракатимизга, мақсадларимиз сари одимлашга шу туйғу туртки бўлади, ҳар биримиз мана шу ҳис билан нафас оламиз. Қуйида замонадошларимиз фикр-мулоҳазаси ва кичик ҳикоялар орқали ушбу туйғунинг моҳиятига теранроқ назар ташлашга ҳаракат қилдик.

Наби Жалолиддин, Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси аъзоси:

— Кишида Ватан туйғуси турли кўринишларда зухур топади. Бироқ ҳар қандай замон ва маконда бу юксак туйғунинг асосий тиргаги миллий гурур бўлиб келган. Шу боис қалбида, бутун вужудида миллат ор-номуси, шаънини муқаддас қадрият сифатида асраган, миллий гурури доимо уйғоқ инсонининга чин маънодаги ватанпарвар дея оламиз.

Бугун ёшларимизни она Ватанга муҳаббат, аждодлар меросига эҳтиром, тинчликсеварлик руҳида тарбиялаш, мурғак қалбларда бугунги тинч-фаровон ҳаётимизга шуқроналик, ифтихор туйғусини камол топтириш устувор вазифамиздир. Бироқ миллий гурур тарбияси бироқ нозик масала ҳам. Негаки, фақатгина ўз қобилига ўрналиб олиш, биқиклига тушиб қолиш миллий маҳдудликка сабаб

Аббос Махситалиев қизил картонча билан майдондан четлатилди. Бу ўн нафар бўлиб қолган ўйинчилар руҳиятига таъсир этмай қолмади. Терма жамоамиз ўз дарвозасидан тўпи олиб чиқишга мажбур бўлди. Йигитлар ҳар қанча ҳаракат қилишмасин, бир ўйинчининг камлиги ўз кучини кўрсатди. Иккинчи тўп дарвозамиз тўридан жой олганида ўйин тугашига беш дақиқанига қолганди, холос...

Стадион жим. Фақат... байрамона кийиниб келган отахон байроғимизни ҳилпиратганча тинимсиз рақсга тушар, Ватан шаъни учун майдонга чиққан ўғлонларга далда бўлишга ҳаракат қиларди. Отахонга термударканман, кўзларимга аламларга қоришган қайноқ қувонч ёшлари қуйилиб келганини ҳис қилдим. Ҳа, ҳар қандай вазиятда Ватан шарафи учун жон куйдирганларнинг ёнида туриш керак. Қанчадан-қанча галабаларни муҳлисларга тортиқ қилган ёшгина

ли акамиз сўзлаб берганди:

— Бир неча ҳамкасбларимиз билан ҳам иш, ҳам сайру саёҳат баҳонасида Францияга бордик. Барча ишларни бўғитириб, Парижнинг бетакрор гўзаллигини, Сена бўйлари, Эйфель минорасини томоша қилишга отландик. Бу ишда соддагина кийинган, кўри-нишидан аҳолининг ўрта қатламига мансуб икки француз бизга ҳамроҳ бўлди. Мезбонлар анчагина шўх экан. Йўл бўйи ҳазил-хузул қилиб, бизга диққатимизни тортган воқеа-ходисалар, тарихий ва замонавий бинолар ҳақида сўзлаб боришарди. Бир пайт «Диск борми, тинглаб кетайлик» деб қолди хайдовчининг ёнида ўтирган француз дўстимиз Варамбо (ўзини шундай таништирганди). Юртдошим сумкасида бир диск чиқариб берди. Афтдан, хинд оҳанглари мезбонларга ёқиб тушди, шекилли, жойларига ўтирганча ўйнаб кетишди. Бизнинг ҳам кайфиятимиз кўтаринки эди. Бир маҳал «Она тилингиз хиндларникига ўхшаб кетар экан-а?» деди Варамбо қўшиқни назарда тутиб. «Йўқ, бу ўзи хиндча», дея жавоб бердим. Варамбонинг ранги ўзгарди. Жавобимнинг ёқмаганлигини сездим. У дискни чиқарди-да, эгасига тут-қазди. Ўзбекча қўшиқ эшитишни

МАРКАЗ ИШ БОШЛАДИ

Фарғона шаҳрининг Қирғули маззесида «Кимё-гар» ёшлар маркази фойдаланишга топширилди.

Юртбошимиз раҳаматлигида ёш авлодни соғлом ва баркамол этиб тарбиялаш, уларнинг билим ва касб-ҳунарларни пухта эгаллашлари учун зарур шарт-шароит яратиш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Фарғоналик ёшлар учун туҳфа этилган янги Ёшлар маркази ҳам ана шу эзгу мақсадларга хизмат қилади.

Ёшлар марказининг очилишида мамлакатимизда ўсиб келаётган ўғил-қизларнинг маънавий олами ва маданий савиясини янада юксалтириш, ҳеч кимдан кам бўлмасдан камол топиши йўлида кенг қўлмали ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди.

Мазкур марказда ёшлар бўш вақтларини кўнгилли ўтказишлари, компьютердан фойдаланишлари, тивувчилик,

М.СУЛАЙМОНОВ,
ЎЗА муҳбири

БОЛАНГИЗ НЕЧА СОАТ ТЕЛЕВИЗОР КЎРАДИ?

Бугун телевидение ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин эгаллаган. Бироқ теледастурларни томоша қилишда меъёрга риоя этиш инсон саломатлиги учун муҳим саналади.

Мутахассислар телевидениенинг таъсир доирасини ўрганиш мақсадида ўтказган кузатишлар қизиқ хулосалар берди. АҚШда нашр этиладиган «Детройт фри пресс» газетаси 120 оилага мурожаат этиб: «Агар бир ой мобайнида телевизор кўришдан воз кечсангиз, сизга катта миқдорда пул берамиз», деб таклиф қилган. Бу тажрибада фақат 27 оила иштирок этиш хоҳишини билдирган. Бир ойлик кузатишларда қуйидаги натижалар аниқланган: умуман телевизор кўрмаган 5 оилада бўш вақтнинг кўпчилигидан эрхотин ўртасида можаролар кўпайган, чекиш ва ичишга ружу қўйиш кучайган. Тажрибада иштирок этган баъзи оилалар турмушда янбадий ўзгаришлар рўй берган: кинотеатрлар, қариндош-урувлар ва дўстлариникига кўпроқ борадиган бўлишган. Айрим оила бошлиқлари ўз фарзандлари, рафиқаларини яхшироқ билиб олганини айтишган. Газетада ёзилишича, тажрибада волиб чиққан иштирокчи муқофот пулга янги телевизор сотиб олишга қарор қилибди...

Бу ёнига нима дейсиз? Ўтган асрнинг иккинчи ярмидан телевидениенинг болаларга таъсирини ўрганиш натижалари кўпчиликни хавотирга сола бошлади. Болалар бир йил давомида телевизор олдида ўрта ҳисобда 500дан 1000 соатгача, бошқача айтганда, бир йил давомида мактабда неча соат ўқишса, шунча вақт ўтириши аниқланган. Кузатишлардан маълум бўлишича, 100 нафар боладан 86,2 фоизи бўш вақтини асосан «зангори экран» ҳолатида ўтказар экан. Ҳақиқатан ҳам, ойнаи жаҳон муҳлислари орасида 11 ёшдан 17 ёшгача бўлган болалар кўпчилигини ташкил қилиб, кейинги ўринда мактабгача ёшдаги болалар турар экан.

Теледастурларни тартибсиз ва сурункали кўриш болаларнинг ухлаш, овқатланиш, дам олиш, қозонасиз, ўқишга салбий таъсир кўрсатади. Масалан, катталар билан бирга туниб дастурни кўрган боланинг уйку жадавали издан чиқиши мумкин. Бундай кўрсатувлардан сўнг кўпчилиги кечаси алаҳсираб чиқади. Мазкур ҳолнинг сурункали тақрорланиши уларнинг саломатлигига ҳам жиддий зарар етказиши, бора-бора турли хил касалликларни келтириб чиқариши, марказий асаб тизимида мураккаб органик ўзгаришлар содир бўлади. Оқибатда бола

Mutaxassis minbari

тез толиқади, инжик бўлиб қолади, иштаҳаси йўқолади, фанларни суств ўзлаштиради. Кўрсатувларни тартибсиз ҳамда танламасдан кўриш болаларнинг хотирасини ҳам заифлаштиради. Чунки бир нарсани хотирада яхши сақлаб қолиш учун маълум шароит лозим. Овози баланд қўйилган телевизор олдида айтилган сўз боланинг хотирасида сақланишига ёки шундай шароитда дарс тайёрлаш соғлиғига ва фикрлаш қобилиятига салбий таъсир этмасдан қўймайди. Чунки бундай ҳолатда болага бир вақтнинг ўзида қўлаб омилар: тез-тез ўзгараётган кадр, шовқин ва бошқалар таъсир қилиши табиий. Психологлар фикрига кўра, инсон ақлий ривожланишининг 50 фоизи 4 ёшгача бўлган вақтда, ўттиз фоизи 4 ёшдан 8 ёшгача ва қолган йигирма фоизи эса 8 ёшдан 17 ёшгача бўлган даврга тўғри келар экан. Шу мисолларнинг ўзи кишининг шахс сифатида шаклланишида дастлабки беш йиллик умр катта аҳамиятга эга эканини кўрсатиб турибди.

Ҳозирги кунда турли мавзуда телекўрсатувлар намоён этилиб, ахборот оқими йилдан-йилга ортиб бормоқда. Шу боис

пазандачилик, гўзаллик салони каби ўқув марказларида тажрибали мураббийлар кўмагида касб-ҳунар ўрганишлари учун барча шароитлар яратилган. Шунингдек, ёзги амфитеатр, турли аттракционлар ҳам улар хизматига.

— Юртимизда соғлом ва баркамол ёшларни воғга етказиш йўлида улкан ишлар амалга оширилмоқда, — дейди «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Фарғона вилояти бўлими раиси Шерзод Раҳимов. — Давлатимиз раҳбарининг 2011 йил 15 ноябрда қабул қилинган «Фарғона шаҳрининг бош режасини амалга ошириш, 2012—2015 йилларда ижтимоий ва транспорт-коммунал инфратузилмаси объектларини қуриш ва реконструкция қилиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида қад ростлаган замонавий Ёшлар маркази фарғоналик ёшларнинг энг севимли масканларидан бири бўлиши шубҳасиз.

Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch

Тарихий хотираси бор инсон — иродали инсон. Тақдир айтмаган, иродали инсондир. Ким бўлишдан қатъи назар, жамиятнинг ҳар бир аъзоси ўз ўтмишини яхши билса, бундай одамларни йўлдан уриш, ҳар хил ақида-лар таъсирига олиш мумкин эмас. Тарих сабоқлари инсонни ҳушёрликка ўргатади, иродасини мустаҳкам-лайди.

Ислом КАРИМОВ

Ўзбекистон халқи мустақилликнинг 21 йиллигини ижтимоий-маънавий ҳаётнинг барча жабҳаларидаги, хусусан, миллий ғоя, тарихий онг ва тарихий хотира соҳасида эришилган ютуқлар билан муносиб қўтиб олди. Мустақиллик йилларида амалга оширилган ислохотлар тўғрисида фуқароларнинг тафаккур тарзи миллий ғоя негизидан тубдан ўзгарди. Бой маданий-тарихий меросимиз тиклангани боис онгимизда муҳим эришиллар содир бўлди, азалий ҳақиқат юзга чиқди. Ҳозирги авлод ўтмишни хolisлик билан, сохталаштиришларсиз ва

шатларини бошидан кечирмаган янги авлодлар шаклланди. Аммо қақшатқич муҳораба асоратлари, хотиротлари бугунги кишилар онгидан чуқур жой олиб, янги авлоднинг тинчлик руҳида тарбиялаб келаётгани шубҳасиз. «Агарки ана шу даҳшатли урушда 1,5 миллион юртдошимиз қатланганини, шундан тахминан 500 минг ватандошимиз ҳалок бўлганини инобатга оладиган бўлсак, бу ғожиа Ўзбекистондаги бирорта хонадонни четлаб ўтмагани аён бўлади», дейди давлатимиз раҳбари. Бинобарин, тарихий хотира бизни бугунги тинчлик замо-

борилди. Жумладан, 1998 йили Имом ал-Бухорийнинг 1225 йиллиги, Аҳмад ал-Фарғонийнинг 1200 йиллиги, 1999 йили эса «Алпомиш» достони яратилганининг 1000 йиллиги, Жалолиддин Манғу-бердиннинг 850 йиллиги кенг миқёсда нишонланди...

Буллар ёшларга нима учун керак? «Тарихий хотира, — деб таъкидлайди Юртбошимиз, — бу умр мазмунини, авлодлар ўртасидаги ворислик туйғусини, уларнинг бир-бирига дахлдор эканини, ҳаётнинг бамисоли узвий ҳалқа-лар каби кетма-кет боғлани-шини англаш, тарихдан ҳуло-са чиқариб, бугунги кун учун тўғри йўл таллаш, ота-бобо-ларимизнинг руҳи покларига ҳурмат билан қараш, миллий қадрият ва аъёнларимизни топташга йўл қўймаслик, уларни кўз қорачиқдек ас-раш демокдир».

Вақт ўтган сайин тарихий воқеаларни тушутириш таъ-лим-тарбия, тарих фанини ўқитиш билан боғлиқ бўлиб қолади. Ўтмишни қандай

мафқуравий ақидалардан холи ҳолда ўрганмоқда. Бу мустақиллик даврининг муҳим ютуғидир.

Бугун дунёда мафқуравий курашлар бар кам бўлсин тингани йўқ. Тарихий воқеликни бузиб қўрсатишга уринишлар ҳамон юз бериб турибди. Уларга нисбатан хolisона муносабат билдириш орқали тарихий ҳақиқатни айтиш ёшларнинг ғоявий ва мафқуравий онги тўғри шаклланишида муҳим ўрин тутди. Буни миллий ғоя тарғиботида ҳам ҳисобга олишимиз долзарб аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда. Таъкидлаш керакики, Президентимиз Ислом Каримов шу йили Хотира ва қадрлаш йили муносабати билан сўзла-сан нутқида кенг жамоатчи-ликнинг эътиборини тарихий воқеа-ходисаларга хolisона баҳо беришга, сохталашти-ришга йўл қўймасликка қарат-ди.

Инсон ҳаёти турли тарихий ҳодисалар билан алоқадор-ликда кечади. Шу аснода у ёки бу воқеа тўғрисидаги тасаву-ри, қараш шаклланади ва бора-бора тарихий хотираси-га айланади. Бунда муноса-батнинг хolisлиги муҳим иж-тимоий-сиёсий аҳамиятга эга эканини унутмаслигимиз лозим.

Чунки тарихий воқеалар инсонлар, ижтимоий қатлам-лар, мамлакатлар манфаатла-ри билан боғлиқ ҳолда содир бўлиб, вақт ўтса-да хотирадан ўчмайди: таълим-тарбия жара-ёни, тарихий мерос, фильм-лар, асарлар, мақолалар ор-қали авлоддан авлодга ўтиб яшайверади. Ёшлар тарихий хотира орқали тарбияланади, демак, унинг мустаҳкам бўли-ши мамлакат келажаги билан боғлиқ масалалар. Шу маъно-да «Тарихий хотирасиз кела-жак йўқ» ғоясининг концептуал аҳамияти кун сайин ортиб бор-моқда.

Иккинчи жаҳон урушини кўрган авлод тинчлик неъм-атининг қанчалар азизлигини яхши билиши табиий. Ўтган 67 йил давомида уруш дах-

нинг қадрига етиб яшашга, ҳозир дунёда кечаётган воқеа-ходисалар замирида қандай эзгу ва ёвуз мақсад-лар ётгани ҳақида теранроқ мулоҳаза юритишга ундайди. Хусусан, айрим мамлакатлар-да, айрим гуруҳлар томони-дан, масалан, фашистик ғоя тарафдорларининг чиқишларини демократия деб баҳо-лашга уриниш бўлаётгани таъшишлди.

Тарихий воқеликни бузиб қўрсатиш ҳеч қачон яхшилик-ка олиб келмаган. Тарих му-раккаб ва хилма-хил сабаблар билан турли ҳодисаларнинг гувоҳига айланган. Бунга ҳеч қачон бир томонлама манфа-ат ёки қараш билан баҳо бе-руни муносабати билан сўзла-сан нутқида кенг жамоатчи-ликнинг эътиборини тарихий воқеа-ходисаларга хolisона баҳо беришга, сохталашти-ришга йўл қўймасликка қарат-ди.

Мустақиллик тўғрисида Ўзбекистон тарихи билан бо-ғлиқ воқеа-ходисаларни хolisона ўрганиш имконияти пай-до бўлди. Халқимизнинг ўтмишига янгиҳа муносабат билдирила бошлади. Маъна-вий меросимиз, буюк бобола-ринимизнинг номлари тиклан-ди. Ёшларда тарихий, сиёсий тафаккурни шакллантиришда Амир Темур сиймосининг ўрни беқўёслиги ҳисобга оли-ниб, Ўзбекистон Республика-си ҳукумати 1994 йил 20 де-кабрда «Амир Темур таваллу-дининг 660 йиллигини ни-шонлаш тўғрисида», 1995 йили 26 декабрда «1996 йил-ни Амир Темур йили деб эълон қилиш тўғрисида», 1996 йил мартда «Темурйиллар та-рихӣ давлат музейини ташкил қилиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Миллий қадри-ятларимизни халқимиз маъна-вий дунёсининг тарихий қис-мига айлантириш борасида кенг қамровли ишлар олиб

бўлса, шундайлигича ёритиш, ҳозир дунёда кечаётган воқеа-ходисалар рўйи рост етказиш масъулияти, маданияти юқори бўлиши лозим. Халқи-мизнинг тарихини ва мероси-ни хolisона ўрганиш, тари-хий хотирани тўғри шакллан-тириш ёшлар, халқлар, мам-лакатлар ўртасида ўзаро ҳур-мат ҳамда қардошлиқ туйғу-ларининг барқарор бўлиши учун жуда муҳим. Агар тари-хий ноҳolisликка йўл қўйил-са, бу ўзининг акс таъсирини бериши, турли ихтилофларни келтириб чиқариши мумкин. Айниқса, ёш авлоднинг тари-хий онгини хolisлик асоси-да шакллантириш уларни ўзаро тотувлик, ҳамкорлик руҳида тарбиялашга хизмат қилади. Бу Ўзбекистон Рес-публикаси олиб бораётган тинчлик сиёсатиға ҳамоҳан бўлиб, нафақат мамлақати-мизда, балки минтақада ва дунёда тинчликка хизмат қилиш билан аҳамиятлидир.

Хулоса қилиб айтганда, биринчидан, тарихий воқеа-ходисалар турли манфаатлар билан боғланган бўлиши та-биий. Шу боис вақт ўтган сари бир томонлама қарашларга барҳам бериб, хolis муноса-бат билдиришга эҳтиёж пай-до бўлади.

Иккинчидан, мустақиллик, демократия имкониятини тари-хий воқеа-ходисаларга баҳо беришга янги шарт-шароит яратди. Халқ ўз ўтмишини тафаккурни шакллантиришда Амир Темур сиймосининг ўрни беқўёслиги ҳисобга оли-ниб, Ўзбекистон Республика-си ҳукумати 1994 йил 20 де-кабрда «Амир Темур таваллу-дининг 660 йиллигини ни-шонлаш тўғрисида», 1995 йили 26 декабрда «1996 йил-ни Амир Темур йили деб эълон қилиш тўғрисида», 1996 йил мартда «Темурйиллар та-рихӣ давлат музейини ташкил қилиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Миллий қадри-ятларимизни халқимиз маъна-вий дунёсининг тарихий қис-мига айлантириш борасида кенг қамровли ишлар олиб

Ибодулла ЭРҒАШЕВ,
сиёсий фанлар доктори,
профессор

МИЛЛИЙ ГУРУР

ҳар қадамда, ҳар нафасда акс этади

бўлади. Миллат «МЕН»ини мутлак-лаштиришга интилиш эса халқлар орасида турли келишмовчиликлар-ни, ҳатто вайронгарчиликларни келтириб чиқарилади, тарих саҳи-фаларига қонли харфлар билан битилган, миллионлаб одамлар-нинг ёстигини қуритган Иккинчи жаҳон уруши мана шундай қора кучга эътиборсизлик натижаси бўлган.

Қаддининг ростила!

Бу отахонни Ўзбекистон миллий терма жамоасининг деярли ҳар бир ўйинида учратиш мумкин. У ҳар сафар ўттиз беш минг томошабини ўз бағрига сифдира оладиган ста-диондаги чекка бир ўринчидан жой олар, ўйин бошланган захоти мус-тақиллигимиз рамзи — байроғи-мизни тинимсиз ҳилпиратар, тик турганча футболчиларга нималар-дир деб бақарар (гарчи улар буни эшитмасе-да), баъзан ёнидагилар-ни ҳам ўзини эш бўлишга ундайди. Футболни томоша қилиш билан бир-га, ёши етмишларга яқинлашиб қол-ган бўлса-да, ўзини тетиқ тутати-дан отахонни, унинг бардам ҳаракат-ларини кузатиб, борлигини ажиб бир тошқинлик қамраб оларди. Жа-моамиз ютганида отахон ўз хурсан-дчилигини ичига сифдиролмасди. Баъзан давра ясаб, ўйинга ҳам ту-шиб берганини эслайман. Бироқ футболда бир қонда бор: тўп юма-лоқ, майдон текис...

...Муаззам «Пахтакор» стадиони гувилайди. Бутун ўйингоқ бор эътиборини ўсмирлар ўртасидаги Осиё чемпионатининг финалига қаратган. Майдонда Ўзбекистон ва Шимолий Корея ёшлари муроса-сини бахс олиб бормоқда. Олдинги учрашувларда барча рақиблиар устидан галаба қозонган терма жа-моамиз Осиёда тенгсизлигини ис-ботлашга барча ишонди. Томо-шабинлар кўтаринки руҳда. Даст-лабки дақиқалардаёқ кескин ҳужумларни кетма-кет уюштирган ўйинчиларимизда ҳам галабага иштиёқни кўриш мумкин эди. Аммо нимадир бўлди-ю, сардоримиз

йигитларнинг қаддини ростлаши-га кўмаклашиш зарур...

Қаддининг ростила!

Камолиддин Ғопиров, Ўзбекистон Қаҳрамони, Шаҳрихон туманидаги 53-ихтисослашти-рилган давлат умумтаълим мак-таби директори:

— Миллий гурур юриш-туриши-миздан тортиб, ҳар бир хатти-ҳаракатимизда акс этиб туришиш керак. Спортда бўладими, ё илм эгаллашдами, бордини, ҳар бир ишимизда бизни муваффақиятлар сари бошлайдиган, курашларга қорлайдиган куч мана шу туйғудир. Бир мақолада «Боболаримиз ўз исми-шарифларига тугилган жой-ларини қўшиб айтишган. Камта-ринлик билан мен — Бухорийдур-мен, мен — Хоразмийдурмен, мен — Самарқандийдурмен дейишган. Яхши кўнларда ҳам, ёмон кўнлар-да ҳам шу аънаанага содиқ қолиш-ган», деган фикрларни ўқиб қол-гандим. Бу мени ўйга толдирди. Уларнинг қалбида она халқининг донгини юксакларга кўтариш иста-ги, ўз ватанидан фахрланиш хисси, миллий гурур барқ урган бўлса, ажаб эмас.

Бу улуг туйғу аждодлардан ав-лодларга мерос қолди. Бугун жа-ҳон майдонларида Ўзбекистон ма-дҳияси янраганида, Ришод Соби-ров, Аббос Атоев каби спортчиларимиз номига «Ўзбекистонлик» сўзи қўшилиб айтилганида бу туйғу қувонч ёшлари бўлиб кўзла-ринимизда қалқиди. Қувонарлиси, улардек бўлишга ҳаракат қилаёт-ган ёшларимиз қалбида, аввало, она Ватанга муҳаббат, бугунги тинч-фаровон ҳаётимизга шуқро-налик, миллий ифтихор туйғуси ка-мол топади.

«Тилингиз
хиндларникига
ўхшар экан-а?»
(Бўлган воқеа)

Бу воқеани кўп маротаба чет давлатларда бўлган зиё-

Биринчи ўқитувчим Баходирхўжа Омонов эди.

Урушдан оёғи ногирон бўлиб қайтган домламиз бизни кўлида хасса, тўртинчи синфгача куйиб-пишиб, гоҳ мактаб, гоҳ жигибийрон бўлиб, тўполонни хаддидан оширсак, кулоқларимиздан чўзиб ўқитди, саводимизни чиқарди, бешинчи синфга кўчганимизни эълон қилар экан, "Мана энди ҳаммаларинг кап-катта бўлиб қолдинглар, шу чокча сенларни бир ўзим ўқитдим, бундан буёғига бошқа домлалар ўқитишади, мени уялтирмасаларинг бўлди, шумтакалар", дея бизларни "учирма" қилганларни ҳам ёдимда.

Баходир акада туғма ўқитувчилик қобилияти бор эди, назаримда. Мен бундан анча кейин, ишимни ўқитувчиликдан бошлаганимда тушундим. Кўплаб касбларни ўқиб-ўрганиб, тажриба асосида эгаллаш мумкин. Аммо муаллимликнинг йўриғи бошқа. Болага қўшилиб бола бўлишга, ота-она маконида пешонасини силашга, сирдош, ишончли дўст бўлишга тўғри келади. Мунчоқ кўзлари билан сизга тикилиб турган болақайларнинг ишончини қозонамай туриб, бир нимага эришиш қийин. Шундангина улар сизга митти юрагини очади.

Мендан "Муаллимликда энг қийин нарса нима?" деб сўрасалар, ҳеч икки-

Бир ҳовузчада беш-олтита ўрдак болалари яшар экан. Ўрдак бўлгандан кейин, ўрдакларга хос иш қилишиб, ҳовузнинг сувини саситиб юборишар экан. Ҳар гал шундай бўлганида бошқаларига нисбатан ақилроқ ўрдакча: "Юринлар, нариги ҳовузга ўтамиз, у ернинг суви тоза", деб шерикларини кўшни ҳовузчага бошлар экан. Аммо орадан кўп ўтмай, бу ҳовузнинг суви ҳам айниб кетар экан. Ўрдакчалар яна бошқа ҳовузчага ўтишар экан. Охири биттаси: "Ҳой, менга қараңлар, яна бошқа ҳовузчага ўтмоқчимисизлар, ахир, ўша ерга ҳам шу... думларинг билан ўтасизларми?..", деб танбех берган экан.

ҲАР БИР ДАРС — ИЖОД, ҲАР БИР БОЛА — КЕЛАЖАК

ланмай: "Ҳаммани тенг кўриш, ҳаммага бирдай меҳр қўйиш", деб жавоб берган бўлардим. Бунга эришиш осон эмас. "Бу — фалончининг боласи, ахир" деган фикр кўнгилга яқинлашмаслиги керак. Ота-онаси билан муносабатингиз — сизнинг шахсий ишингиз, сизга "устоз" дея мурожаат қилган болада эса айб йўқ.

Ўқитувчи болаларга тарбия берадир экан, дарсдан дарсга ўзи ҳам тарбия олади, билимини мустаҳкамлаб, фазилатларини кўпайтириб, ёмон хислатларини йўқотиб боради. Ҳар бир дарс — ижодий иш, деган гапда муболага йўқ. Аммо ҳар бир дарсни ижод даражасига олиб чиқиш ўша мураккаб иш. Баъзан бурни йилтиллаб турган болалардан бири кутилмаганда сизга узоқ вақт ёдингиздан чиқмайдиган сабоқ бериб қолади. Шундай сабоқки, бошқа ҳеч жойда ололмайсиз. Ҳеч ким сизга бу тўғрида бир нима демайди. Бола бўлса, болалигига боради-да, тўғриси-ни айтди-қўяди.

Баходир акада чинакам педагогга хос хислатларнинг ақсарияти мужасам эди, десам бўлади. Домламиз ҳар қандай тепса-тебранмас болани ҳам тез йўлга сола оларди, дарсдан кейин сирдош дўстимизга айланарди, маслаҳат беришдан чарчамасди. У кишининг ҳусниҳатиға кўпларининг ҳаваси келарди. Ҳаммамиздан чиroyли ёзишни талаб қилар, бунга риоя этмаганларни мажбуран қайта-қайта ёздирарди. Киш-логимизда ҳозиргача бирор кишининг намунали ёзувини кўриб қолишса, "Ха балли, Омоновда ўқиган экансан-да", деган гаплар кулоққа қалиниб туради.

Домланинг тили бироз аччиқ эди. Аммо ўшанда биз тилиннг аччиқ ёки ширинлиги қандай бўлишига эътибор қилмаганмиз. Биз учун муҳими — ўқитувчимизнинг айтганларини сўзсиз баҳарлаш, танбехларини хўп деб эшитиш эди. У кишининг ҳали-ҳануз ёдимиздан чиқмайдиган, ҳали-ҳануз бизга асқотиб турадиган танбехларидан бирини айтиб берай.

Ёзув-чизувага энди-энди ўрганаётган болалар дафтар саҳифасини тўлдириб-тўлдирмай, янги саҳифага ўтишни яхши қўришарди. У йиллари ҳар бири-мизда биттадан чинни сиёшон бўлиб, баъзан тўполон пайти сиёх тўкилиб, дафтарнинг усти бўялиб кетарди. Баъзи болалар ҳарфларни чаплаб, устидан чиқизча тортиб ёзшарди. Бунга кўриб турган домламиз бизга ҳовузчада яшайдиган ўрдакчалар ҳақидаги ҳикояни қайта-қайта сўзлаб беради.

— Отангиз сиздан хабар олгани келибдилар. Қани, саволларимга яхшилаб жавоб қайтариб, у кишини бир хурсанд қилинг, бўтам, — дебди-да, шогирдидан сўрабди:

— Бир уй ҳайвони бор. Думи узун, бошидаги тожи жуда чиroyли. Эрта азонда қичқириб, ҳаммани уйғотиб юборади. Қани, айтинг-чи, шу ҳайвоннинг оти нима?

Бола ўйлабди турибди-да, "Куён" деб жавоб берибди.

Ота "их"лаворибди. Донишманд бўлса:

— Барақалла, бўтам. Ҳар ҳолда, ёмон жавоб бермадингиз, аммо "хўроз" деганингизда, бундан ҳам зўр жавоб бўларди-да, — дебди...

Ҳар гал, бирор даврада шу латифани айтсам, эшитганлар мириқиб қулишарди. Ўзим қулмайман. Чунки қуладиган латифа эмас бу. Гап устозликнинг ҳазилакам иш эмаслигида, аниқроғи, болани ота олдига изза, отани бола олдига мулзам қилмаслик ҳақида. Элигинчи йилларнинг бошларига бизга сабоқ берган ўқитувчиларнинг саводи бугунги кун нуқтаи назари билан қарайдиган бўлсак, анча мўртлиги аён бўлади. Кўпчилик домлалар урушдан ногирон, хаста бўлиб қайтган, туриш-

турмуши ҳаминкадар ҳамқишлоқларимиз эди. Аммо улар бизга мантиқдан, фаросатдан, фалсафадан ҳам дарс беришган десам, гапни олиб қочмаган бўламан. Бир-икки мисол келтирай.

Холмуҳаммад Ҳожиёв деган домла-миз арифметика дарсида бирор масаланинг жавобини топа олмай қолсак, иккала қўлини юқорига кўтариб, панжарига ишора қилардилар. Биз содда-сўтаклар бараварига чувиллашиб, "Унта" деб жавоб қайтарар эдик. Домланинг жаҳли қичиб, "Ҳой, хумпарлар, кўзларингизни каттароқ очиб, жавоб бериңлар", дердилар. Биз яна "Унта" дер эдик. Урушда душман ўқи домланинг бир панжасини таг-туғи билан юлиб кетганига эътибор бермасдик-да...

Омонов домла синфга савол ташларди:

— Деворнинг устида ўн бешта қарға Унсин кампирнинг томидаги ёнғонки олиб қочишга шай бўлиб турибди. Овчи келиб, "пак" этиб отган эди, тўртта қарға ерга дум қулади, учтаси урга қочди, деворнинг устида нечтаси қолди?

Тўрт-беш бола бараварига қўл кўтариб, чувиллашарди:

— Саккизтаси қолди, саккизтаси...

Қосимбой Назиров, Лазоқат Омонов, Собирахон Зойитова каби тажрибали ўқитувчиларимизнинг дарсларида ҳам мана шундай мантиқ, фаросат имтиҳонлари тез-тез бўлиб турарди. Бугун бу гаплар жуда олисда қолиб кетди. Ҳозирги ўқувчи ёки талаба миллиқ пақиллаб отилса, деворда қарғанинг ўзи тугул, изи ҳам қолмаслигини яхши билади. Кўп ўқийди, кўп нарасага қизиқади.

Аваллари йил бошида ёзиб қўйилган ўч-тўрт қозғоли конспект билан бир чорак давомида бемалол дарсга кириш мумкин бўларди. Домла нимани гапирса, болалар шуни тинглашарди, нима деса — шу гап тўғри эди. Бундай мўмин болаларни бугун топиб бўлмас. Ҳар дарсга жиддий тайёрланиб, бир-иккита янги гап, эътиборли фикр-мулоҳаза, факт-рақам, турли соҳаларга тааллуқли сўнгги маълумотлар, муҳим иқтибослар, техник воситалар билан қуролланиб кириш керак. Газета-журналлар нимани ёзишарти, тижорат наشرлари нимани кўп тарғиб қилапти, қандай китоблар нашрдан қичди, интернетда нима янгилик — буларнинг ҳаммасидан муайян даражада хабардор бўлмасангиз, уялиб қоласиз. Мавқеингиз тушиб кетади.

Яна бир жихат — собиқ тузум пай-

тида ўқувчи ёки талаба ақли кўп нарасага етмайдиган ношуд, ўқитувчи, мактаб директори — ҳамма нарсани аниқ ва тугал биладиган билимдон, мактабда ўн йил ўқиб, домлага савол бермаган, бирор марта бўлсин, "Э, шунақамми?" дея пешонасини тириштирмаган бола бўладиган бола эди. Энди бу мезон жиддий ўзгарди. Сабоқ пайти гоҳ ўқитувчи, гоҳ талаба олдига ўтиб кетади, устоз даражасида фикрлайдиган болалар бор. Уларни тинглай билиш керак, холос.

Дарвоқе, тинглай билиш масаласи. Бугунги эллиқвой-олтмишвойларнинг болалиги "Озгинги юм, катталарнинг олдига гапирма" деган тақиқ амалда бўлган замонларда ўтган. Бугун давлатимиз раҳбари: "Болаларимиз биздан кўра қучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли бўлишлари шарт", деб таълим-тарбия мутасаддилари олдига жиддий вазифа қўймоқда.

Шўролар ҳукмронлиги йиллари ҳар бир туманда моддий базаси нисбатан дуруст, йўллари текис, синф хоналари таъмирланган бир-икки намунали мактаб бўларди. Юқори ташкиллардан келадиган текширувчилар, маориф соҳаси вакиллари шу мактабларни кўздан кечириб ҳулоса чиқарар, таълим-тарбияга оид тадбирлар асосан шу база-мактабларда ўтказиларди. Бошқа мактабларда эса аҳвол ачинарли бўлиб, ёз адоғидаёқ кишга ўтин ғамлаш, «голланд» пенкаларининг мўриларини тозалаш ишлари авж оларди. Бунинг устига, мактабнинг амалдаги раҳбари, ўтган асрнинг олтиминчи йиллари воқелигига асосланадиган бўлсак, қолхоннинг раиси, совхознинг директори, райком котиби эди. Қачон ва қанча дарс ўтишни улар белгилашарди. Бир оғиз топириқ билан дарслар тақа-тақ тўхтатилиб, ўқувчилар дала ишларига ялпи жалб этилар, бу ишдан бўйин товлаганларнинг баҳоси пасайтирилиб, ҳатто бир синфда икки йил ўқишга мажбур бўларди.

Тузум мактабнинг жиловини қаттиқ ушларди. Халқ таълими мутасаддиларига мустақил фикрлайдиган, оқ-қоранинг фарқига борадиган "шаддоқ"лар эмас, жамиятнинг сохта шоирларини сўзсиз маъқуллайдиган "ура-ура"чилар, қарсақ қалиб, ер тепиб чармайдиган ҳайбаракалани шоввоқлар керак эди.

Мустақилликка эришилгач, янги ёш давлатимиз олдига мамлакатда тинчлик-тотувликни сақлаб қолиш, собиқ тузум асоратларидан тезроқ қутулиш, мустақилликнинг узоқ йилларга мўлжалланган миллий тараққиёт йўлини белгилаш билан бирга, янгича дунёқарашга эга ёш авлодни тарбиялаш ва қамолга етказиш, таълим-тарбия системасини тубдан қайта ташкил этиш вазифаси турарди. Бу вазифа фақатгина мактаб биноларини таъмирлаш, янгиларини қуришдангина иборат эмасди, албатта. Мустақиллик гоғларига мос янги дарслик, ўқув қўлланмаларини яратиш, педагог кадрлар малякасини ошириш, таълим-тарбия соҳасида дунёда мавжуд илгор тажрибаларни ўрганиш бирламчи аҳамиятга эга эди.

Ўтган асрнинг саксонинчи йиллари адоғида ёш авлод таълим-тарбиясида жиддий бўшлиқ юзага келди, қаразли қучлар бу бўшлиқни эгаллаш учун қураш бошладилар. Умри тугаб бораётган тузум ва унинг сохта мафқураси бу тўғрида уйлашдан кўра қўпроқ ўзи, тақдир тўғрисида қайғурар, ётиб қолгунча отиб қол, деганларидек, пойдевори нураб бораётган иморат деворларига шунчаки ранг бериш билан машғул эди. Шу боис ҳам истиқлолнинг илк қадамларидан бошлаб, мамлакатимизда янги даврнинг янги авлодини тарбиялаш, улар дунёқарашини миллий истиқлол мафқурасининг асосий гоғлари асосида шакллантириш иши давлат сиёсати даражасига кўтарилди.

Бугун ахборот оламининг глобаллашуви шариоитида ёш авлодга сабоқ бериш, уларни комил инсонлар қилиб тарбиялаш, онг-шуурларини зарарли таъсирлардан асраб-авайлаш устоз-мураббийлардан таълим-тарбия ишига янада масъулият билан ёндашишни, фидойилик ва ташаббускорликни талаб этади. Бундан доимо эътиборда тутмоқ зарур.

Аҳмаджон МЕЛИБОВ

Инсонда жамики билим, кўникма ва малакалар асосан ёшлик чоғида шаклланади, мустаҳкамланиб боради. Жумладан ўз она тилини ўрганиш, уни асраб-авайлашга ҳам билайдиган кўникми бориш зарур. Аксинча, вақт ўтган сайин бу ишни уддалаш мушкуллашиб бораверади. Бунга биргина мисол сифатида айрим ёшларнинг ёзувга эътиборсизлиги ёки ҳурматсизлигини кўрсатиш мумкин. Уларнинг адабий тил қоидаларини чуқур билмасликлари, билганларига-да амал қилмасликлари туфайли «СМС алифбоси» номини олган янгича ёзиш шакли пайдо бўлди...

Тарихий манбаларнинг гувоҳлик беришича, илк ёзув милoddан аввалги IV мингилликда Месопотамияда кашф қилинган бўлиб, бунда сўзлар суратлар орқали ифода этиларди. Шунинг учун кейинчалик бу ёзувга фанда иероглиф номи берилган. Бироқ суратлар орқали барча сўзларни ифодаб бўлмаслиги аниқ. Натижада иероглиф такомиллашиб, миҳлат ёзуви кашф қилинди ва ҳарфлари 600га яқин белгилардан таркиб топган алифбога осос солиниб, кейинчалик Осиё халқларига ҳам тарқалган.

Ёзувнинг пайдо бўлиши натижасида инсоният тарихида хотиранинг ёзма шакли дунёга келди. Одамлар энди ўз кечинмалари, туйғулари, фикр-мулохазаларини ёзадиган, кейинги авлодга етказадиган бўлди. Инсон баркамолликка интилгани сари ёзувлар ҳам тақомиллашиб, қулайлашиб бораверди.

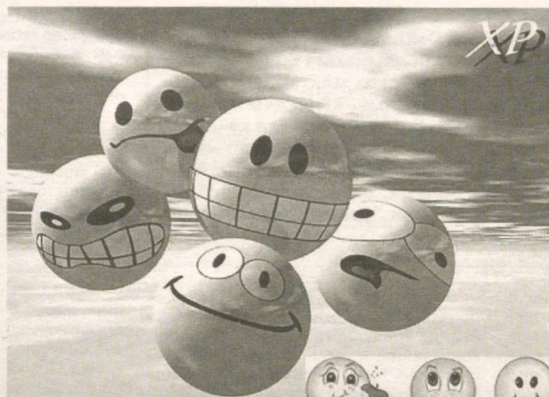
Таъкидлаш зарурки, инсонларнинг доимо қулайликка, ишларни осон ва енгил бажаришга интилиши кашфиётларга ундайди. Ўз навбатида, ҳар қандай кашфиёт эса инсон манфаатлари учун, эзгуликка хизмат қилиши керак. Илк ёзув пайдо бўлганидан бери қанчадан-қанча кашфиётлар бўлмади дейсиз. Мезолит даврида Сурхондарё воҳасидаги Қўйтанг тоғининг Зараустой қоятошларига ўзининг таасуротини битаётган аждодларимиз орадан мингйилликлар ўтиб, авлодлари кўп қаватли биноларнинг бирида интернет орқали ўзи битиб кетган битикни томоша қилиб ажабланиб ўтиришини, чет элдан келган сайёҳ ҳайратини дўстлари билан бўлишмоқ мақсадида битикларни телефониغا суратга олиб сониялар ичида дунёнинг нариги бурчагига юборишини ҳаёлига ҳам келтирмагандир. Дунё ривожланишдан тўхтаб қолмагани

дек, инсон кашфиёт кутишдан ва кашфиёт қилишдан чарчагани йўқ.

XXI аср ёшлари ҳам ўзига хос янги бир «ихтиро»га қўл уришди. Буни эҳтимол «топилма» десак тўғрироқ бўлар: уларнинг топкирлиги яқин йиллар ичида ёзув бора-бора вақтни тежаш (интернетга сарфлаган пулини зое кетказмаслик) мақсадида юзага келган, десак тўғри бўлар. Бу «ихтиро» учун ҳеч ким патент олмаган. Қоятошлардаги ил суратни ким биринчи бўлиб битганини аниқлашнинг иложи йўқлиги сингари, «СМС алифбоси» муаллифини ҳам аниқлашнинг имкони йўқ.

«Алифбо»ни асосан интернет фойдаланувчилари кўллаб-қувватламоқда. Olam.uz сайти маълумотларига кўра, жорий йилнинг биринчи чорагига ўзбекистонда глобал тармоқ фойдаланувчилари сони 9 миллиондан ошган. Мобил интернетни афзал биладиганлар сони эса 5 миллион 200 мингни ташкил этган бўлиб, 80 фоизга яқин фойдаланувчилар танишув сайтларида ўтиришар экан. Биз айтган «СМС алифбоси» фойдаланувчиларини айнан шу қатлам вакиллари ташкил этади.

Шу ўринда бир жиҳатни алоҳида таъкидлаш зарур: янгича «алифбо» компьютер ва, айниқса, мобил телефонда ёзиш суръатини тезлаштиради. Интернет тармоғида сайтларнинг кун сайин кўпайиб, ёшларни ўзига жалб этиши натижа-сида «СМС алифбоси» ҳам тезкор суръатларда «тако-миллашиб» бормоқда. Этиборлиси, номидан ҳам кўриниб турибдики, алифбонинг тараққий этишига биргина интернет сабаб эмас: кузатувларимиз ҳозир ҳар 10та СМСдан 8тасида (айниқса, ўсмирлар орасида) шу «алифбо»дан фойдаланили-шини кўрсатди. Мабоодо, бунга шубҳа билан қарасан-

Bezovta fikr

«SMS АЛИФБОСИ»

ёшларни саводсизликка ундамоқда(ми?)

гиз, фарзандингиздан сўраб кўришингиз ёки телефонидаги СМС-хабарларни бир кўздан кечиришингиз мумкин. Ана шунда кўлингизда янгича «савод»хонликка ундайдиган восита турганига амин бўласиз.

«Янги алифбо»га тишин-
гиз ўтмаётган бўлса, айрим
сирларни очайлик. Жумла-
дан, **ch—4, sh—w, yu—8,**
ya—9, o'—6 тарзида қўлла-
нилади. Масалан:

— Wodi9 k6zlariz bun4a 4iroyli 8ziz oydek (Шодия кўзларингиз бунча чиройли, юзингиз ойдек).

— Y6ge, rostanmi 3qun
(йўғ-е, росданми Учқун).

Янгича алифбонинг фаол фойдаланувчилари тутук (') белгисини-ку умуман истеъмолдан чиқариб юборишган. Рақам билан нафақат ҳарф балки сўз ясашнинг ҳам «ҳадисини олишган»: *bari1* (барибир), *3dik* (ўқиди) *4 wirin 4iqibdi* (торт ширин чиқибди). Қолаверса, сўзлар уларнинг кулоғига қандай эшитилса, худди шу тарзда матнга кўчади: *fikir* (фикр), *asir* (асир). Бу ҳолат, айниқса, кирилл ёзувида яққол кўзга ташланади — айол (aёл), йоки (ёки), йетмайди (етмайди), йурирман (юрирман). Бир вақтнинг ўзига кетма-кет келадиган икки ҳарфдан биттасига «тастил» берилади: *iki* (икки), *tasurot* (таассурот). Шунингдек, *x* ва *x* ҳарфлари ўрнига ўзларини қийнаб, фарқлаб ўтирмасдан битта *x* ҳарфини қўллашга «қелишбиди» олишганидан *xamda* (ҳамда) сўзи ҳам, *xafta* (ҳафта) сўзи ҳам қаттиқлашиб қолган.

Кирилл ёзувига асосланган «СМС алифбо»да ҳарфлар ғаройиб тарзда алмашishi мумкин. Масалан, «Ер тургунча туринг» ўрнига «Эр тургинча турин», «Ерни боқсанг, ер сени боқади» ўрнига «Эрни боқсанг, эр сени боқади» каби.

Баъзида ҳарфлар тушиб қолади:

— *Kelin birga boramiz* (келинг, бирга борамиз), *kimla borarkan yozin* (кимлар борар экан, ёзинг), *Kimi b6lrdi sizi* (кимни бўларди сизни)...

Бир нечта тилнинг аралашиб кетиши ҳам учрайди:

— 9 л8бл8 теб9! San4е? (Я люблю тебя! Сен-чи?).

— 9 toje jonim (Я тоже, жоним).

— Ок (зўр, хурсандман, майли, келишдик).

Шева сўзларининг кўп ишлатилишига ҳам тоқат қилиб бўлмайди. Бундан ташқари, уларнинг яна бир сўзлашиш усули борки, бу — смайлик.

УДК 62-50

лар (☺☺ каби), яъни турли кайфият ифодасини берувчи белгилар. Бир суҳбат давомида ҳаттоки 100дан ортиқ смайликлар юборилиши ҳам ҳеч гап эмас. Суҳбат матни ичида бирорта сўзни учратиб қолсангиз, баҳтим қулди дэяверинг. Лекин бундай ҳолатнинг кузатилиши амримаҳол.

«СМС алифбоси» борган сари ёшларни ўз «асир-и»га айлантираётган экан, бунинг олдини олиш чоғ-тадбирларини кўриш зарурати туғилади. Ачинарлиси, «янги ёзув»га асос солганлар адабий тил қоидалари ва меъёрларини бузишаётганини онгли равишда ангалас-да, ўз билганидан қолмайдилар. Бу кетишда «СМС изоҳли лугати» ҳам пайдо бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Балки, хавотиримиз

сизга ўринсиздек туюлар, лекин ҳозир «янги алифбо»дан фойдаланаётган йигит-қизлар келажакда фарзандларига ҳам ўргатишса, вазият қандай бўлади?

Тўғри, муаммоларни қалаштириб ташлаш осон, ечимини топиш эса мушкул. Шу боис ундан қочиш эмас, ҳал қилишга барчамиз бирдек ҳаракат қилишимиз керак. Бунинг учун эса биринчи гада ўзимиз-

ни тарбиялашимиз, қийин-роқдек туюлса-да, адабий тил қоидаларига амал қилишга интилишимиз шарт. Кимгадир хабар ёзаяспиз, шошилманг, қайтадан яна ўқиб кўринг, ҳар бир сўзни ўз ўрнида қўлладингизми, ҳарф ўрнига сонлардан фойдаланмадингизми, яна бир разм солинг, ҳуллас, «СМС алифбосининг бирорта нусури йўқлигига амин бўлинг. Шундан сўнггина мактубингизни юборишингиз мумкин. Энг муҳими, кўнглингиз хотирчан бўлсин: сиз саводсизликка етаклайдиган

ган «СМС алифбоси» тарғиботчиси эмассиз.

Қолаверса, муаммонинг олдини олиш ҳамда «СМС алифбоси»дан халос бўлишнинг энг самарали ва энг қулай усулларида бири бу — ҳар бир ёш юрагида она тилига ҳурмат ҳиссини уйғотишдир. Ота-оналар, ўқитувчилар, зиёлилар қатлами бу ишнинг бошида турмоғи зарур. Зеро, Юртбошимиз таъкидлаганидек, «Ўзликни англаш, миллий онг ва тафаккурнинг ифодаси, авлодлар ўртасидаги руҳий-маънавий боғлиқлик тил орқали намоён бўлади. Жамики эзгу фазилатлар инсон қалбига, аввало, она аллasi, она тилининг бетакрор жозибаси билан сингади. Она тили бу — миллатнинг руҳидир».

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

АСТЕРОИДЛАР САБАБ ҲАЁТ МАВЖУД(МИ?)

Америкалик астрофизиклар Ребекка Мартин ва Марко Лиано инсон умргузаронлик қилиши мумкин бўлган сайёраларнинг шаклланиши борасида янги илмий фаразни илгари суришмоқда. Унга кўра, ҳаётнинг мавжудлиги сайёлар тизимидаги улкан газли самовий жисм орбитаси радиуси ва астероидлар туркумининг зич жойлашуви билан белгиланади. Бу ҳақида НАСА расмий сайтида маълум қилиноди.

Жараёнда олимлар
Куёш тизими тўғриси-
даги маълумотлар асо-
сида сайёранинг ву-
жудга келиш механиз-
мини таҳлил этишган.
Улар Юпитер Марс ва
Ердан астероидлар
туркуми билан ажра-
тилгани аynи пайтда

аксарият ташки тизимларда унга ўқшаш улкан газли сайёралар ўз юлдузига анча яқин жойлашганига эътибор қаратишган. Тахминларга кўра, Кўёш тизимидаги астероидлар туркуми ва улкан газли сайёранинг бундай жойлашуви тасодифий эмас ва ҳаётнинг мавжудлигига вевосита боғлиқ. Маскур фикрни даъилиш мақсадида олимллар Ер ва Марс каби ички сайёраларнинг юзага келиши улкан газли самовий жисмлар ҳаракатига қай тарзда боғлиқ бўлиши мумкинлигини намойиш этувчи компьютер моделини ишлаб чиқишди. Яқунда газли сайёра вақти келиб, ўз юлдузига жуذا яқин келган ҳолда нисбатан кичикроқ тошли самовий жисмларнинг пайдо бўлишига йўл қўймаслиги аниқланди. Лекин агар газли сайёра ўзи шаклланган орбитада қолса, унинг гравитацион таъсири натижасида ички сайёраларга мунтазам ёғилиб, улардаги барча тирик жонзоти нобуд қилувчи зич астероидлар туркуми юзага келар экан. Бунда, улкан газли самовий жисм пасайиши зарур бўлган ички сайёраларда ҳаёт мавжуд бўлиши ва сакланиши учун энг мақбул радудис кўрсаткичи бор.

Олимлар ҳозирда маълум 520та улкан экзосайёра-ни ўрганиб, фақат 19таси ўз юлдузидан катта масо-фада ҳаракатланишини қайд этишди. Мазкур ҳолат аниқланган сайёралар тизимлари орасидан фақат ки-чик қисмидагина ҳаёт бўлиши мумкинлигидан дало-лат беради.

САРАТОНГА ҚАРШИ ЎТА САМАРАЛИ ВОСИТА

Буюк Британиянинг Лидс университети олимлари одатда кўкрак беги саратонини даволашда қўлланиладиган восита яна бошқа бир жиҳатдан ҳам ўта самаралилигини амалда кузатишди. Ушбу гелданамици воситаси хасталикнинг тарқалишига олиб келувчи оксил билан бирга қон томиларининг ўсишига олиб ке-

лувчи яна бир зарарли оксилни ҳам
нобуд этиш хусусиятига эга экан,
деб ёзади «Плюс Ван» манбаси.

Таъкидланишича, қон томирларнинг бу каби катталашishi мақбул ҳисобланмай, бунӣ тўхтаиш саратонга қарши курашиниң асосий масаласидир. Ўсмалар ўз атрофидаги қон томирларини катталаштирувчи моддаларни ишлаб чиқаради, ўз навбатида, томирлар

хавfli ҳосилаларни озуқа билан таъминлаб, хасталикнинг бутун организмга тарқалишига замин яратади.

Бугунга келиб, қон томирлари ўсишини тўхтатувчи кўплаб воситалар ишлаб чиқилган. Масалан, маълум бир восита мазкур жараёнда муҳим роль ўйнайдиган VEGFR2 мембрана оқсиллига «хужум» қилади. Лекин муложалнинг бу методини хавфсиз деб бўлмас экан, чунки оқсил қатор вазифалар, хусусан, қон босимини назорат қилишни ҳам бажаради. Гелда-намицин ёрдамида эса янгича ва анча хавфсиз даволаш методи тақдир этилмоқда.

КУТИЛМАГАН ЖОЙДАГИ ТОПИЛМА

Қоҳира шахри жанубида атрофи тўрт нафар юқори мансабли шахс қабри билан ўралган, қоятоққа ўйиб тасвирли туширилган Қадимий Миср маданиятларидан бирининг мақбараси аниқланди. Топилма муаллифларини бир ҳафта ҳайрон қолдирмоқда. Маъзуа оид мақола «Лайф Сайнс» («LifeSciences») манбасида берилди.

Иншоот милоддан аввалги 2500 йилга, яъни Бешинчи Сулола ҳукмронлик қилган даврнинг иккинчи ярмига тегишли экан. Одатда бу сулоланинг қўшлаб вақиллари топилма аниқланган жойдан шимолга томон салкам 2 километр масофадаги ҳудуд, Абусира марказига ёки бундан ҳам олисроқ жанубга — Саккарага дафн этилган бўларди, дейишмоқда археологлар.

Ҳозирча тадқиқотчилар мақба-
рада маликанинг жасади бор-
йўқлигини билишмайди. Боси, қазилма ишлари ҳали
яқунланганича йўқ. Аини пайтда ўйма нақшлар асоси-
да олиmlлар бу Шеретнебти исмли шоҳ қизи эканини
таҳмин қилишмоқда.

— Мазкур ўзига хос топилма туфайли биз Абусира ва Саккара некрополлари тарихидаги мутлақо янги саҳифани очмоқдамиз, — деди тадқиқотчилар гуруҳи раҳбари, Чехиядаги Карлов университети олими Мирослав Барта.

Олимлар қадимий курувчилар мақбарага кириш ол-
дидан 4 метр чуқурликда кичик майдончани яратиш
учун қоядаги ягона ўйиқ жойдан фойдаланишган, де-
ган фикрда.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Гватемалала 7 ноябрь куні со-
дир бўлган 7,4 балли кучли зил-
зила оқибатида ҳозирга қадар 52
нафар инсоннинг ҳалок бўлгани
маълум, ўнлаб бино ва турар-
жойлар вайронага айланган,
мамлакатда қурбонлар хотираси-
га уч кунлик мотам эълон
қилинган.

2011 йили океанортидаги Аризона штатида конгрессмен Габриэль Гиффордсинг маҳаллий аҳоли билан учрашуви чоғида одамларга қарата ўқ очиб, 6 нафар инсон ҳаётига зомин бўлган ва 13 нафар одами яралган Жаред Ли Лифнер етти бор умрбод ва 140 йил қамоқ жазосига ҳукм қилинди.

1932 йили таниқли rassom Пабло Пикассо яратган «Ло­лар натюрморти» су­рати Нью-Йорк ша­ҳи­да та­ш­кил этилган «Сотбис» («Sotheby's») кимо­н­ди савдо­си­да ре­корд нарх — 41,5 ми­ли­он дол­лар­га со­тил­ди.

Дуёё электроника бозоридаги етакчи корпорациялардан бири «Эпл» («Apple») Техас штати суди томонидан интеллектуал мулкчилик ҳуқуқларини назорат қилиш билан шугулланадиган «ВирнетХ» («VrnetX») компаниясининг 4та патентини бузганликда айбдор деб топилиб, 368,2 миллион доллар жарима тўлайдиган бўли.

Венесуэлада Мексикадан АҚШга 30 тонна наркотик моддани ўтказишни ташкил этиш ва молиялаштиришда айбланаётган шахс — Хорхе Мильтон Сифуэнтес Вилья қўлга олинди, у яқин орада Қўшма Штатларга суд олдида жавоб бериш учун юборилиши мумкин.

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон

Халқ таълими вазирлиги томонидан эълон қилинган умумтаълим мактабларининг 6-синфи учун 2013-2014 ўқув йилида чоп этиладиган дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмаларни яратувчи муаллифлар танлови ғолиблари

РҮЙХАТИ

№	Фан номи	Синфи	Муаллифларнинг Ф.И.Ш.
1	Меҳнат таълими	6-синф	Мелибек Муртазаев, Гулчеҳра Аҳмедова, Абдумўмин Кушаков, Кирман Юсупов, Тўлқин Алибоев
			Шавкат Шарипов, Қумри Абдуллаева, Одил Қўйсинов
			Исмоил Каримов, Ҳусан Раҳмонов, Феруза Қадинова, Миноҳат Махсимова
2	Тасвирий санъат	6-синф	Турсунали Қўзиев, Сунатулла Абдурашидов, Ўринбой Нуртаев, Ислом Раҳмонов
			Алиби Гаюпов Қудрат Мираҳмедов, Бахтиёр Каримов, Иззатилла Нуриллаев

ТАНЛОВГА ТАКЛИФ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги
2013-2014 ўқув йили учун кўйдаги ўқув фанлари
бўйича тақомиллаштирилган Давлат таълим стандарт-
лари ва ўқув дастурулари асосида кўйдаги муаллим-
лар ўртасида 6-синф учун дарсликлар ва ўқув-методиқ
комплекслари ишлаб чиқиш бўйича
ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

**2013-2014 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ТАНЛОВ АСОСИДА ЯРАТИ
ЛАДИГАН ДАРСЛИК ВА ЎҚУВ-МЕТОДИК КОМПЛЕКСЛАР
РЎЙХАТИ**

№	Фан номи	Синфи	Муаллифларнинг Ф.И.Ш.
1	Меҳнат таълими	6-синф	Мелибек Муртазаев, Гулчеҳра Аҳмедова, Абдумўмин Кушаков, Кирман Юсупов, Тўлқин Алибоев
			Шавкат Шарипов, Қумри Абдуллаева, Одил Қўйсинов
			Исмоил Каримов, Ҳусан Раҳмонов, Феруза Қадинова, Миножат Махсимова
2	Тасвирий санъат	6-синф	Турсунали Қўзиев, Сунатулла Абдурасилов, Ўринбой Нуртаев, Ислом Раҳмонов
			Алиби Гаюлов Қудрат Мираҳмедов, Бахтиёр Каримов, Иззатилла Нуриллаев

Танлов Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонуничилиги ҳамда Халқ таълими вазирлиги томонидан ишлаб чиқилган тартиб-қоидалар асосида ўтказилди.

Унда иштирок этувчи муаллифлар гуруҳлари тайёрлаган дарслик ва ўқув-методик комплексларнинг тўлиқ ишланган нусхалари ва ҳужжатлари 2013 йил 12 март куни Тошкент вақти билан соат 14.00 га қадар Тошкент шаҳри Фурқат кўчаси 174-уй манзили бўйича Республика таълим марказига топширишлари лозим.

Танловда қатнашайтган муаллифлар гуруҳлари танлов ҳужжатлари 2012 йилнинг 12 нояб-ридан бошлаб ҳар кuni (шанба ва якшанбадан ташқари) Тошкент вақти билан соат 10:00 дан 18:00 гача қуйида кўрсатилган манзилдан олишлари мумкин:

Тошкент шаҳри Фуқат кўчаси, 174, Республика таълим маркази.

Мурожаат учун телефон:
227 - 04-12; 245 - 18-50

Танлов ҳужжатлари иштирокчиларга бепул берилади.

Танлов тақлифлари 2013 йил 12 март кuni соат 15.00 да барча иштирокчилар вакиллари иштирокида очилади. Танловга кечикиб топширилган тақлифлар очилмаган ҳолда иштирокчиларга қайтарилади.

Oltin meros

Бахши Боборайим Шодмон ўғли 1937 йили Бекобод туманининг Уяс қишлоғида туғилган. Суяги меҳнатда қотган бахши йигирма йиллар чамаси чўлқувар бўлди, кейин ҳам ҳаётини ер илми билан боғлади. Тиниб-тинчимас отахон 75 дан ошган бўлса-да, ҳозир ҳам деҳқончилик билан шуғулланади, кўй-қўзи боқади. Ҳалол меҳнати билан беш ўғил, олти қизни уйли-жойли қилган бахши, ҳозирда 56 неварачеваранинг сеvimли бобоси.

ҲАЁТБАХШ УДУМПАР КУЙЧИСИ

Бахши тўй-маърака, байрамларда янги-янги термаларини, халқ оғзаки ижоди намуналарини маромига етказиб айтади. Айниқса, унинг қўл ҳаракатлари, имо-ишора билан гоҳ қулиб, гоҳ жиддий оҳангда жўшиб-қайнаб куйлаши барчани лол қолдиради.

Қишлоқлар оралаб йўл босар экан, бахши от устида бошини иргаб, қамчисини дўмбира қилиб чертади, ёд бўлиб кетган ўлан ва кўшиқларини такрорлайди. У бўзлаб куйлаганда ёш-яланглар хушнуд бўлса, армони борлар дармон топгандай ўзларини енгил ҳис этадилар. Бундан қирқ йилча илгари Бовон (уясликлар уни шундай аташади) бахшининг чўмич чертиб куйлаб, даврадагиларни хайратга солганига гувоҳ бўлганмиз.

Халқ бахшилари томонидан дoston, терма ва ўланлар она тилимизнинг жайдари шеваларида куйланади. Бовон бахши айтган кўшиқлар ҳам худди шундай хусусиятга эга:

Шамол турса жумалайди
туяқорин,
Шувдираган келинларим
килар норин.
Сахий халқим удумига
қойил жаҳон,
Миймон келса, олдига
кўяр борин...

Бовон бахши эсини танганидан бери эл оралайди. Уяс, Парчаюз, Очамайли, Кўштамғали, Туячи, Сегизсари, Жети урув, Баяут, Эрганақ, Увоқ, Қоробчи, Уштурган, Искандар ва Жўлангар қишлоқларида бўлади-ган тўй-маъракаларда куйлаб, кишилар қалбига қувонч бағишлайди.

Бовон бахшининг кўшиқлари ёшларни ҳам тарбиялайди. Меҳр-оқибат, ҳамжиҳатлик, тинчлик-фаровонлик тушунчалари жо бўлган термалар давра ва ёш танламайди. Ажаб эмаски, Бовон бахши таъсирида халқ оғзаки ижодини севиб куйловчи ёшлар етишиб чиқса.

Мирза Ҳамдам
БОЙМУРДОВ,
фахрий педагог

реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама • эълон • реклама •

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий Университети бўш (вакант) ўринларга доцент, катта ўқитувчи, ўқитувчи, ассистент лавозимларига ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИПАДИ

Микробиология ва биотехнология; тупроқшунослик ва агрокимё; зоология ва ихтиология; ботаника, ўсимликлар физиологияси ва экология; услубият ва

муҳаррирлик; программалаш ва тармоқ технологиялари; жаҳон тарихи; манбашунослик ва архившунослик; тарих; Ўзбекистон тарихи; жаҳон адабиёти ва назарияси; фалсафа тарихи ва маантиқ; психология; педагогика; сиёсатшунослик кафедралари доцентлигига.

Тарих; сиёсатшунослик; социология; табиий йўналишлар бўйича чет тиллар; ижтимоий-гуманитар йўналишлар бўйича чет тиллар кафедралари ўқитувчилигига.

Зоология ва ихтиология кафедраси ассистентлигига.

Танловда қатнашиш учун куйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. Ректор номига ариза.
2. Ишловчининг шахсий варақаси.
3. Маълумоти, илмий даража, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари.
4. Паспорт нусхаси.
5. Илмий ишлар рўйхати (факультет илмий котиби томонидан тасдиқланган ҳолда).
6. Малака ошириш тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой муддатда қабул қилинади.

Манзил:

Тошкент-174, Талабалар шаҳарчаси,
ЎЗМУ кадрлар бўлими. Тел: 246-03-92.

«Steel Pantera» МЧЖ

АУДИО КИТОБЛАР:
www.audiobook.uz

- «Алпомиш» халқ қаҳрамонлиқ достони
- F. Фуломнинг «Шум бола» асари
- «Ўзбек халқ эртаклари»
- «Шарқ эртаклари»

Кутубхоналар, ўқитувчилар
ва тарбиячилар учун

Шаҳар китоб
дўконларидан
сўранг.

Тошкент шаҳри
бўйича бепул
етказиб
беришга
буюртмалар қабул
қилинади.

Телефон:
(+99871) 262-15-48

20%

чегирмалар
мавжуд

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ СЕВИМЛИ МУСОБАҚАСИ

Ёшларимизнинг спортга ошно тутиниши, унинг ёрдамида соғлиғини тиклаши, бўш вақтини мазмунли ўтказиши, ёш авлод вакиллари орасидан истеъоддиларини аниқлашда «Умид ниҳоллари» спорт мусобақаларининг роли катта бўлмоқда. Кузги таътил кунлари 1—4-синф ўқувчилари ўртасида ўтаётган ҳудудий финал ўйинларида сурхондарёлик ёшлар ҳам фаол иштирок этиб, улар орасидан туман босқичида қатнашувчилар сараланди.

Мусобақаларнинг бу босқичида Сурхондарё вилоятидаги 850дан ортиқ умумтаълим мактабларининг бошланғич синф ўқувчилари қатнашди. Шахмат-шашка, енгил атлетика, қувноқ эстафета, мини футбол, бадий гимнастика мусобақалари янги қурилган, замонавий спорт иншоотларида кўтаринки руҳда ташкил этилди. Жумладан, Термиз шаҳридаги «Алломиш» кураш мажмуасида 16та умумтаълим мактабларининг ҳар биридан 25 нафардан ўғил-қизлар спортнинг 5 тури бўйича голиблик учун қизгин кураш олиб боришди. Кичик (50х25 метр) футбол майдонида тўп сураётган 9—11 яшар болаларнинг ҳаракатлари, иккинчи томонда қувноқ эстафетачилар-

нинг майдонда ўзини тутishi катта ўйинчилардан қолишмади.

Беллашув бош ҳаками Гулбахор Ойназарова голиблар ҳақида гапираркан, куйидагиларни алоҳида таъкидлади:

— Ҳар йилгига қараганда яхши тайёргарлик кўрилганлиги сезилиб турибди. Қизгин ва мурасиз ўтаётган ўйинларда 1-мактаб жамоаси маҳорат ботида устун эканини яққол намойён этди. 2,5 метр узунликка сакраган Асилбек Рўзимурадov, баллашқик сакрашда 1,89 метр натижа кўрсатган Азиза Шаропова, бадий гимнастикадан биринчи ўрин олган Махлиё Махмудова, 30 метрга югуришда голиб бўлган 3-синф ўқувчиси Нуридсон Жўраев, коптоски нишонга текказишда барчани ортда қол-

дирган 4-синф ўқувчиси Мархабо Тўхтаева мактаби шарафини ҳимоя қилиб, жамоаси ғалабасига муносиб ҳисса қўшди.

Шунингдек, 3, 7, 11, 13, 16-мактаб ўқувчилари ҳам мусобақаларда муносиб иштирок этдилар.

Голиблар диплом, эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Кўшқўпир туманидаги умумтаълим мактабларида ҳам «Умид ниҳоллари» мусобақалари уюшқоқлик билан ўтказилмоқда. Туманининг 54та мактабида ўтказилган мусобақаларда 10 минг нафардан ортиқ ўқувчи (шундан 5436 нафарини қизлар ташкил этади) иштирок этди. Шахмат-шашка, енгил атлетика, қувноқ эстафета, мини футбол, бадий гимнастика беллашувларида ўқувчиларнинг янги қирралари кўзга ташланди.

Мусобақаларнинг туман босқичида 1940 нафар ўқувчи иштирок

этди. Мазкур жараёнда 1-ИМИ, 2, 17, 20, 25, 44-умумтаълим мактаблари спортчилари фаол қатнашди.

20-умумий ўрта таълим мактаби туманининг энг чекка қишлоқларидан бири — Хайрободада жойлашган. Ўқув муассасаси жорий йил бошида давлат дастури асосида капитал таъмирланди. Ўқув масканида 246 миллион сўмлик ободончилик ва бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Қувонарлиси, мактабнинг спорт зали янгидан жаҳон стандартлари даражасида таъмирланди, замонавий спорт жиҳозлари келтирилди.

Яратилган имкониятлар турли мусобақаларда ўз меvasини бера бошлади: ўқув даргоҳининг истеъодли спортчилари «Умид ниҳоллари» мусобақаларининг мактаб ва ҳудуд босқичларида муваффақиятли иштирок этиб, туман босқичига йўлланмани қўлга киритишди.

Норкуват Тўраев, Феруза Тангриберганова, «Ma'rifat» мухбирлари

ФЕРРЕРНИ ФЕДЕРАЕР ЕНГДИ

Шу кунларда Англия пойтахти Лондон шаҳрида АТР туркумига кирувчи турнирларнинг жорий йилдаги энг сўнгги мусобақаси давом этмоқда. Унда қатнашаётган швейцариялик таниқли теннисчи Рожер Федерер биринчи бўлиб ярим финал йўлланмасини қўлга киритди.

«Agence France-Presse»да қайд этилишича, Федерер гуруҳ босқичидаги сўнгги ўйинни испаниялик ҳамкасби Давид Феррерга қарши ўтказди ҳамда икки сетлик матчида 6:4, 7:6 ҳисобида устунликка эришди. Қизқарли лавқаларга бой бўлган баҳс 1 соат 48 дақиқага ўзилди.

Навбатдаги учрашувда аргентиналик Хуан-Мартин Дель Потро сербиялик теннисчи Янко Типсаревичга қарши қорға кириб, 1 соат 16 дақиқа ичида рақибини 6:0, 6:4 ҳисобида енгди.

Кеча «А» гуруҳида учинчи тур учрашувларига старт берилди. Унда серб ракетчасини Новак Жокочич чехиялик Томаш Бердихни синовдан ўтказган бўлса, британиялик Энди Мюррей франциялик Жо-Вилфрид Цонга билан рақобатлашди.

ЦСКА ЎЗ УЙИДА МАГПУБ

Баскетбол бўйича кўнча қитъада энг нуфузли турнирлардан бири Евролигада гуруҳ баҳслари давом эттирилди. Унда Европадаги энг кучли 24 жамоа тўрт гуруҳга бўлиниб, ўзаро мусобақалашмоқда.

Энг номдор клублар — Москванинг ЦСКА ҳамда каталониянинг «Барселона» клублари ўртасида кечган шиддатли баҳс, шубҳасиз 5-турнинг марказий учрашуви бўлди.

Ўз уйида ҳаракатланган «ҳарбийлар» қутилмаганда меҳмонларга йирик ҳисобда имконият-ни бой берди. 21 очколик фарқ билан илгарилар кетган каталониялик баскетболчилар жорий йилги турнирда ҳам бош соврин учун асосий даъвогар эканини исботладди.

Шу тариха «Барселона» клуби «Д» гуруҳида 10 очко тўплаб яқка пешқадамга айланди. ЦСКА ҳисобида эса айни дамда 8 очко бор. Гуруҳда учинчи ўринни 6 очко жамғарган «Бешикташ» эгаллаб турибди.

ЭНГ ЯХШИ ВЕЛОСПОРТЧИ

Велопойга бўйича британияликларнинг «Sky» жамоаси етакчиси Брэдли Уиггинс 2012 йилнинг энг яхши велопойгачиси учун аталган нуфузли мукофот — «Velo d'Or»ни қўлга киритди.

Жорий мавсум Уиггинс фаолиятидаги энг омадлиси бўлди. Ававалига у «Тур де Франс»нинг бош квалификация мусобақасида тенгсиз эканини исботлаган бўлса, кейин Лондонда ўтказилган Олимпия ўйинларининг яқолик пойгасида олтин медалга сазовор бўлди.

Маълумот ўрнида айтиб ўтамиз, «Velo d'Or» мукофоти ҳар йили Францияда «оп элитувчи» машҳур журнал «Velo Magazine» таҳририяти томонидан аниқланади. Америкалик афсонавий велоспортчи Лэнс Армстронг ушбу совринни беш мартаба қўлга киритгани эътиборлидир. 2011 йили соврин бельгиялик спортчи Филипп Жильберга берилган.

ОМАДСИЗ БУРИЛИШ

Норвегиялик моҳир автопойгачи Андреас Миккельсен Кипрда ўтказилган мусобақада икки марта чемпионлиқни нишонлаган бўлса, Носсир Ал-Аттия якуновчи пойгада барча рақибларини ортда қолдирди.

Мусобақага старт берилганга қадар ўтказилган охириги секцияларда бу икки спортчининг мутлақ голиблика бўлган рақобатчилиги то мавсум поёнига етгунча сақланиб қолаётгандек тасаввур уйғоттанди. Аммо тезлик ва эгилчилик ҳислатлари муҳим бўлган бундай турнирда ҳатто сониялар ҳам бебаҳо қийматга эга.

Белгиланган масофаларда учрайдиган уч бурилишнинг охиригидан айланатгандан Носсирдан омад юз ўғирди ва у гилди-рақибларини алмаштиришга мажбур бўлди. Шу аснода у икки дақиқа вақт йўқотди. Бу ҳолат эса бироз ортда келаётган Андреаснинг зафар қўчиши учун етарли бўлди.

ЁШЛАРИМИЗ ЧОРАК ФИНАЛДА

ёхуд «ЖЧ-2013»нинг йўлланмасига бир қадам қолди

Футбол бўйича Бирлашган Араб Амирликларидаги яшил майдонларда ёшлар ўртасида давом этаётган Осиё чемпионати ўзининг энг қизгин палласига кирди. Гуруҳ баҳслари якунига етди. Эртага жаҳон чемпионати йўлланмаси ва голиблик учун жиддий курашлар бошланади.

Унда муваффақиятли иштирок этаётган юртдошларимиз «С» гуруҳида 7 очко билан 1-ўринни забт этган ҳолда кейинги босқичга йўл олди. Турнир аввалида фаворитлар сафида тилга олинган КХДР терма жамоаси эса қутилмаганда гуруҳдан чиқолмади.

Вьетнамни 4:0 ҳисобида енгган, иорданиялик тенгдошларига қарши дуранг қайд этган Ўзбекистонлик ёш футболчилар кейинги босқичга чиқиш учун сўнгги тур учрашувида корейликларни енгиси ёки дуранг натижага эришиши лозим эди. Агар дуранг қайд этилгудек бўлса, жамоамиз «тақдир» параллел тарзда ўтказилаётган гуруҳнинг иккинчи матчи — Вьетнам ва Иордания терма жамоалари қарама-қаршилигида қайд этиладиган ҳисобга боғланиб қоларди. Шукри, Аҳмаджон Мусоев шогирдлари бу сафар ўзбек футболли иҳсосмандларининг шубҳа ва хавотирларини йўққа чиқариб, кучли рақиб устидан 2:0 ҳисобида ишончли ғалабага эришди.

Шимоллий корейликлар ўзбе-

кистонликларга қарши ўйиннинг қадрли нечоғлик баланд эканини яхши тушунгани боис биринчи таймининг илк дақиқаларида қўшқўпир ҳужумлар уюштириб, тезкор гол киритишга эътибор қаратди. Бироқ юртдошларимиз «мудофаа» чизигида дадил ҳаракатланиб, рақибларимизнинг гол киритиш учун яққол имконият ҳосил қилишлари-га йўл қўймади.

Корейларнинг кучи биринчи таймининг ярмида «қирқила» бошлади. Нурсиз дуранг билан якунланган илк бўлим юртдошларимиз учун хулоса чиқаришга етарли

бўлди. Иккинчи таймда вакилларимиз фаоллашди. Шунингдек, корейлар ҳам вақти-вақти билан хавфли ҳужумлар уюштириб турди. Шулардан бирида ҳимоячимиз Сардор Раҳмонов жамоа жонига ора кириб, дарвозага кириб кетаётган тўпни қайтариб юборди. Энг қизғини, у Иорданияга қарши кечган мураккаб баҳсда автогол муаллифи бўлган.

Ва баъзи, 80-дақиқада Игорь Сергеев тўп учун курашиб, рақиб жарама майдончасига кирибқоқ йиқилди. Ҳакам пенальти тепилади-ган нуктани кўрсатди! Иордания ўзи стандарт вазиятдан унумли фойдаланиб, ҳисобни очди. Бу гол жамоамиз учун ниҳоятда зарур эди. Орадан 4 дақиқа ўтиб, саҳнага Темура Ҳақимов чиқди. У терма жамоамизнинг мазкур ўйиндаги иккинчи голини ажойиб тарзда Ан Канг Чол қўриқлаётган дарвозага жойлаб қўйди.

Эртага чорак финал учрашувлари ўтказилади. Ташкент вақти билан соат 16:00дан бошлаб Ўзбекистон ва Сурия терма жамоалари қарама-қаршичилиги гувоҳ бўламиз. Эрон ва Жанубий Корея, Австралия ва Иордания, Ироқ ва Япония ўртасидаги учрашувлар ҳам шу кунни бўлиб ўтади.

Зоҳиджон ХОЛОВ

ЁНГИНДАН ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ!

Куз келиши билан ҳаво ўзгаради. Дов-дарахтлар ҳам ўз қиймларини еча бошлайди. Ён-атрофга сап-сарик барглар гиламдек тўшалади. Бу пайтда шох-шабба ва ҳазонларни ўзбошимчалик билан ёкиб юбориш хунук оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Жумладан, ҳавода карбонат ангидрид ва бир қатор захарли моддалар кўпаяди, энг ёмони, баъзан ёнғин келиб чиқади.

Ёнғин содир бўлган хонадон районага айланади, фойз-барақа учади. Ҳатто бундан одамлар жиддий тан жароҳати олиб, бир умрга ногирон

бўлиб қолиши ёки қурбон бўлиши мумкин.

Шунинг учун кўчаларни ахлат, шох-шабба ва куруқ барглардан ўз вақтида тозалаш лозим. Кўп қаватли уйлар атрофларида, кириш йўлакларига ёнғичи бўюмларнинг сақланишига йўл қўймади, шифонах, мактаб, болалар боғчалари ҳудудларида ёнғичи чиқиндилар йиғилиб қолишининг олдини олиш мақсадга мувофиқ.

О.РАҲМАТУЛЛАЕВ,

28-ХЕҲҚ смена бошлиғи, капитан

Т.Н.Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий тадқиқот институ тасарруфидаги «Халқ таълими» журна-ли Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги муассислигидаги «Халқ таъли-ми» журна-ли Давлат унитар корхонасига ай-лантирилади.

«O'QITUVCHI»

НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

«O'qituvchi» nashriёт-матбаа ижодий уйи ташкилотларни ҳамкорликка таклиф этиб, ноширлик ва матбаа маҳсулотларининг барча турларини, жумладан:

- бадий ва болалар адабиёти;
- ижтимоий-сиёсий адабиётлар;
- энциклопедиялар;
- рангли ва безакли маҳсулотлар (альбомлар, плакатлар, буклетлар, адрес папкалар ва бошқалар);
- ўқув анжомлари (умумий дафтарлар, кундаликлар, расм дафтарлари ва бошқалар);
- импорт ўрнини босадиган халқ истеъмоли моллари;
- A4 ва бошқа форматлардаги офис-хўжалик қоғозлари, канцелярия китоблари ва бошқаларни шартнома асосида, қисқа муддатларда, юқори сифат даражасида, келишилган нархларда тайёрлаб беришини маълум қилади.

Manzilizimiz: 100206, O'zbekiston,
Toshkent sh., Yangishahar ko'chasi, 1.
Tel.: (+99871) 224-04-12
E-mail: info@oqituvchi.uz
Web-site: www.oqituvchi.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPIJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009
INDEXS: 149, 150. Г-1118.
Tiraji 32101.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda

erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.
Navbatchi muharrir:
Dilshod KARIMOV.
Navbatchi:
Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

UzA axuni — 22.35
Topshirildi — 22.45